

Dnešek

15
nezávislé
týdeníky

ROČNÍK II.

V PRAZE 10. ČERVENCE 1947

CENA Kčs 3.50

Sněmovna odchází na prázdniny

BEDŘICH GOLOMBEK

Jiný diktátůrek: ze Žamberka

MICHAL MAREK

Co víme o Německu?

RADOVAN ŠIMÁČEK

Trnitá cesta k celuloidové pravdě

JÍŘÍ BRDEČKA

Diskuse o zemědělství

Inž. VLADIMÍR LIST

Řekněme si pravdu

Dr. J. B. SOUČEK

Naši ubozí budoucí dějepisci — Předvolební boj o vesnici začal — Byl bych plakal —
Nová byrokracie — »Hlas osvobozených« a moje články v Dnešku — Kniha a jiné
zboží — Sociální demokrati a Sokol — Zlatá česká máma — Listárna redakce

TABÁK PODLE CHUTI DO PAPÍRKŮ

VĚDECKÁ REVUE NOVÁ MYSL

96 stran, 2. čís. Cena Kčs 10.—
VYŠLA 1. ČERVENCE 1947

Věda • politika • umění

Administrace: Praha II, Na Florenci 13
Vydává Socialistická akademie v Praze

Právě vyšla zajímavá kniha v anglické řeči:

REPORT BY THE SUPREME COMMANDER TO
THE COMBINED CHIEFS OF STAFF ON THE
OPERATIONS IN EUROPE OF THE ALLIED EXPE-
DITIONARY FORCE

6 June 1944 to 8 May 1945

ZPRÁVA NEJVYŠŠÍHO VELITELE VRCHNÍMU
VELITELSTVÍ SPOJENÝCH EXPEDIČNÍCH ARMÁD
O OPERACÍCH V EVROPĚ,

od 6. VL 1944 do 8. V. 1945

(Od začátku invase do podepsání příměří)

11 map, znázorňujících vývoj vojenských operací
Stran 149

Kčs 25.— a porto Kčs 10.—

F. TOPIČ, knihkupectví, Praha I, Národní 9

Situace v mezinárodní politice vstupuje do kritického stadia

Jistě vám není lhostejné, co se dnes odehrává ve světové
politice.

SVĚTOVÉ ROZHLEDY Č. 6

měsíčník pro mezinárodní politiku, který právě vyšel,
se zabývá všemi nejožehavějšími problémy a informuje vás
o aktuálních politických událostech v celém světě.

Administrace Světových rozhledů: Praha II, Na Florenci 13.

OBSAH DNEŠKA Č. 14: EDVARD VALENTA: Soudit partyzány? — KAREL TARABA: Fašismus na Slovensku? RADOVAN ŠIMÁČEK: Co víme o Německu? — JOSEF HUDEC: Ještě jeden epilog k retribuci. — Prof. dr. V. HLAVATÝ: Kompromisní návrh školské reformy. — Prof. dr. JOSEF GRŇA: Příbyslavský případ. — VICTOR HUGO: Básníci a moc. — Diskuse o zemědělství. — Stálost našich stranických poměrů. — Muž z ulice se zlobí. — Organizace. Volební právo nezletilých. — SNB a strany. — Hlasý barikádníků. — Listárna redakce.

VYDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TŘ. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohlédací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný redaktor Ed. Valenta. — Tiskne Melantrich, Praha II, Václavské náměstí 36.

Dnesek

Fidí Ferd. Peroutka

Sněmovna odchází na prázdniny

Nebylo to tak jednoduché. Zdálo se, že bude musit letos zasedat i v obou letních měsících. Chtěl ji takto potrestat ministr zemědělství za to, že ho neposlouchala, jak si přál. Ve skutečnosti hájila všechno, co hájit musila, aby zůstala sněmovnou. Svou vážnost i suverenitu, své postavení nezávislého tvůrce zákonů, zkrátka všechny nezákladnější vlastnosti, kterými se vyznačuje živý organismus a bez nichž by byl jenom mrtvou anebo k rychlé smrti spějící zbytečností. Prestiž parlamentu je sympatický i v době, kdy se ze zlovyky často překročí čára, oddělující slušnost od neslušnosti v zápasu o moc a ve zkouškách, kam až ji lze rozšířit. Bylo by rozumné, aby se toto posuzování vžilo a setrvalo třeba i s podjatostí proti každému, kdo se opovří tuto zeď přeskakovati. Zatím lze říci, že se parlamentu dařilo vynutit si, co by si jako samozřejmost vynuocovat ani neměl. A tak i jeho odchod na prázdniny je — podivně — politický úspěch.

Poslanci

Mají o to zásluhu ovšem poslanci, o kterých by se mělo v závěru zasedání říci, že vykonali velikou práci. V nynější sněmovně jsou většinou poslanci noví, kteří neměli parlamentní zkušenosti z první republiky. V poslaneckých lavicích sedí jenom několik málo členů bývalé sněmovny. Z toho ovšem vzhází nová parlamentní tradice, do níž jenom tu a tam pronikají staré způsoby a dávné opoziční zvyky, od nichž nebylo upuštěno, jako by se občas zapomnělo, že se také v postoji stran odehrály převratné změny a že třeba ze zásadních někdejších opozičníků jsou nyní budovatelé. Náš parlament nemá opozice, ale ujal se v něm zvyk tvářit se opozičně ke všemu, co spadá do resortu ministra jiné politické strany. Jsou na příklad v živé paměti opoziční řeči proti ministru spravedlnosti a jeho výkladu o retribuici. Vzdělání právníci, kterým už samo jejich studium dává zvláštní smysl pro logickou úvahu a jimž vytříbuje po mnoho let cit pro spravedlnost a její nejménější odstíny, popřeli tuto svou erudici a vynalézali složitá dokazování, která teprve po odstupu lze považovat pouze za škádlivá. Zato jsme byli několikrát svědky toho, jak sněmovna dovedla mluvit o problémech, při nichž šlo o záležitosti praktičtější, nežli byla retribuce. Svorně a věcně rozpravěla o prohlášení ministra zahraničních věcí Masaryka, snažíc se opravdu prospět státu i míru. Nelze také nevzpomenouti sněmovní rozpravy o dani ze mzdy, kdy se ministru financí dostávalo spíše chvály než kritiky, a to se všech stran.

Rozpravy ve sněmovně nabyly na úrovni. Sněmovna má už řečníky, kteří nepřednášejí a nečtou se špatnou výslovností to, co jim bylo naklepáno na stroji v sekretariátech. Slyšeli jsme několik řečí skutečně parlamentních, strhujících, bystře improvizovaných, protkaných pohotovými odpověďmi a — vtipem. Přibývá jich a patrně přibude o dnech, vyhrazených pro interpelace, jak se to zavedlo na zkoušku v novém zatímním jednacím řádu sněmovny. Ale to je vnější stránka věci. Uvnitř, ve výborech, kde se soustřeďuje vlastní legislativní práce, je tomu nejinak. Úřední legislativa nemá úroveň, jakou měla před válkou. Její práce je kvapná, leckde je na ní vidět povrchnost nebo nezkoušenost. Doprovodný a srovnávací materiál nebývá sněmovně dodáván a poslancům nezbývá, než aby si sami obstarali prameny, studovali je a pak opravovali návrhy a pilovali je. Není ani jediného návrhu zákona, který by nebyl výborů důkladně propracován a někdy podstatně zdokonalen.

Jeden nemrav ze starých dob nevytřel, naopak rozbu-

jel se. Přetřetí poslanci musí intervenovat, a to více než kdy předtím, protože dříve se intervenovalo jen pro věci zvláštní, kdežto nyní je zapotřebí zatlačit i tam, kde to druhdy chodilo samo. Když se k tomu připočtou povinnosti poslanců ve stranách, nutný styk s voliči, jejich korespondence a slavnosti, kterých se musí zúčastnit, je vidět, že se od nich vyžaduje příliš mnoho a že si skutečně zaslouží odpočinku, na který v tomto týdnu odejdou.

Rozpory s ministrem zemědělství

Jak jsme už řekli, vedl se mezi parlamentem a mezi ministrem zemědělství Durišem od podzimu minulého roku až do posledních dnů urputný boj, který by byl špatně charakterisován, kdybychom o něm řekli, že měl jenom stinné stránky. Mnohé se právě tímto zápasem vytríbilo a snad i urychlilo a zlepšilo. Není to tedy jenom a jenom zkázyplný hněv, a doufejme, že nezpůsobí — abychom zůstali při té homérské analogii — že nakonec budou už zapálovány lodě. Pomineme po tomto úvodu epickou šíři a pokusíme se aspoň stručně popsat, jak tento zápas mezi ministrem a parlamentem vznikl a naznačíme také něco z jeho průběhu. Bude to aspoň k něčemu dobré. Aspoň k tomu, aby se v tom vůbec někdo vyznal.

Nuže, na podzim minulého roku přijal zemědělský výbor sněmovny resoluci, v níž vyzval vládu, aby revidovala své stanovisko o selských jízdách. Byly totiž zakázány s odvoláním na dekret presidenta republiky a s odůvodněním, že jejich činnost je v rozporu se situací. Ale dekret presidenta republiky nemluví o činnosti, nýbrž o programu, kdežto zakázaný výnos o činnosti. Proto byla podána žaloba k nejvyššímu správnímu soudu a připravovatelé nových selských jízd se domáhají zrušení výnosu. Na resoluci zemědělského výboru vláda vůbec nereagovala, a poslanci usoudili, že je to dílem ministra zemědělství. Brzy potom se usnesl zemědělský výbor na další resoluci. Žádal v ní, aby se upustilo od trojích zemědělských výkupních cen. Ale i tato resoluce zůstala oslyšena a trojí výkupní ceny byly opět zavedeny.

V té době dal ministr zemědělství Duriš rozmnožit obsah — nikoli doslovné znění — svých tak zvaných šesti zemědělských osnov a odevzdal je zemědělcům, aby se o nich radili. Zemědělský výbor se usnesl 12. ledna na resoluci, v níž se postavil na stanovisko, že tato činnost ministrova je v rozporu s parlamentními zvyklostmi, že ministr nedal své návrhy odborníkům ani odborným korporacím a že uspořádal jakési lidové referendum. Tím vznikl otevřený konflikt se zemědělským výborem.

Jaký byl osud šesti ministrových osnov? První z nich, o zaknihování zemědělského majetku byla schválena parlamentem jako osnova ministerstva spravedlnosti. Druhou, o pomoci zemědělcům při provádění dvouletého plánu parlament už projednal, ale tak, že ji vzal za základ a důkladně ji přepracoval. Osnova proti drobení zemědělské půdy byla již také schválena sněmovnou. Zákon o myslivosti je ve sněmovně, ale bude projednán až po prázdninách, protože je k němu zapotřebí dohody s odborníky, vládní návrh scelovacího zákona je ve sněmovně a zákon o revisi první pozemkové reformy bude projednán v plenu tento týden.

Na Velký pátek promluvil ministr zemědělství v Hradci Králové a přednesl tam řeč, která byla pak vytištěna v brožurkách a nazvána Hradeckým programem. Ministr požádal zemědělský výbor, aby se k tomu programu připojil resolucí. Ale výbor program ministruv prozkoumal, prohlásil, že v něm není nic nového a také nic, co by bylo v rozporu s vládním programem a resolucí nevydal. Tu ministr požádal sněmovnu o zmocnění, které by se rovnalo zmoc-

něním, jaké mají jiní hospodářští ministři. Zemědělský výbor odmítl dáti takové zmocnění s tím, že udělit je znamená vyjádřit důvěru také osobně ministru. Ministr odpověděl několika veřejnými projevy, v nichž nechybělo ostrých slov i vyhrůzek. Mluvil asi v tom smyslu, že si důvěru opatří přímo od lidu. Vzápětí pak přišla do parlamentu první deputace zemědělců a domáhala se projednání svých zákonů. Byla to deputace velice početná a zmařila ten den jednání zemědělského výboru. Ale na příští dny byly připraveny deputace další a další. Tisk pana ministra Duríše zatím přinášel údaje o tom, kdy která osnova byla parlamentu dodána a jak dlouho trvalo, než se o ni začalo jednat. Tím byla podněcována nespokojenost na venkově ještě více. Když se pak na komunisty soustředily výtky, že to jsou jejich lidé, kteří vnikají proti zákonu do parlamentu a zdržují jej od práce, byla do Prahy přivezena deputace zcela nová a jeden z komunistických poslanců využil členy zemědělského výboru, aby si každý z nich vybral z deputace své straníky. Byl ovšem veliký úžas, když se deputace rozestoupila podle stran a když se „prokázalo“, že je v ní Národní fronta zastoupena solidárně.

Nebylo pochyby, že odpůrci ministru učiní protitah. A učinili jej tím, že se začali domáhat projednání osnovy o Svazu zemědělců. Je třeba si uvědomit, že dokud tento svaz není utvořen, dotud není okolo zděděného poplužního dvora ani tyčkového plotu. Aby jej bylo možno co nejrychleji postavit, sdružili odpůrci poslanci osnovu o svazu a osnovu o revli první pozemkové reformy. Za tohoto stavu přibližné rovnosti se zdálo, že by bylo vhodné jednat s ministrem zemědělství a proto se opakovaly pokusy přimět ho, aby přišel do parlamentu a podal ve výboru výklad. Byli proroci, že ministr pošle dopis a že nepřijde, jiní mysleli, že ani toho dopisu nepošle, a konečně se domnívali jiní, že snad přijde a promluví, čímž dosáhne toho, že zemědělský výbor zanechá veškeré práce a rozejde se na prázdniny. Ale ministr přišel a přednesl věcný výklad, do rozpravy se nedal vlákat a omlouvaje se nedostatkem času, odešel. Ještě toho dne večer se sešel zemědělský výbor a byl svědkem dalšího tahu, a to tahu komunistických poslanců proti osnově o Svazu zemědělců.

Zdá se tedy, že o prázdninách nastane jenom podmíněné příměří a že po prázdninách se boj, který zpestřil politický život — a zatím mu ještě přímo neškodil — se obnoví v plné síle. Je to ovšem boj o voliče, ale parlament, jak řečeno, jej nesmí prohrát.

Úsporná parlamentní komise

Nejpasivnější stránka bilance. Je přirozené, že ten, kdo má v rukou prostředky, se jich nechce vzdát. Ministerstva, která tyto prostředky měla, měli ve svých rukou druhdy agrárníci, nyní je mají komunisté. V první republice se snažili umrtvit působení této komise agrárníci. Kdo se pokouší o to nyní?

Ale nejdříve něco z historie vzniku úsporné a kontrolní parlamentní komise. Už v prozatímním Národním shromáždění podali členové rozpočtového výboru iniciativní návrh na její zřízení. Tento návrh však zapadl. V budovatelském programu vlády Klementa Gottwalda byl však obsažen a jako návrh se vyskytl znovu při rozpravě o prohlášení ministra financí v říjnu 1946. Sněmovna schválila rozpočet s podmínkou, že na snížení jeho položek bude pracovat už úsporná komise. Potom byl v rozpočtovém výboru podán iniciativní návrh na její zřízení a v té chvíli přišel také vládní návrh. Návrh zákona byl schválen a komise byla zvolena. Jejím předsedou se stal lidovecký poslanec Vičánek. Začal jednat o místnosti. Průtah s nimi byl značný a když se konečně našly, začalo se mezi stranami dlouze jednat o stálé síly; komunisté uplatňovali nárok na tajemníka. Když se i tato otázka rozřešila, sešla se úsporná komise k prvním jednáním, která, po pravdě řečeno, nevedla dosud k ničemu.

Proč? K ilustraci stačí uvést tuto příhodu:

Jednání úsporné komise jsou důvěrná. Zpravodaj „Svobodných novin“ přinesl zprávu o jednání komise a zmínil se také, o čem se jednalo. Nepřinášel zvláštních podrobností ani žádnou z těch věcí, o kterých novináři zpravidla sami poznají, že by je nebylo dobře prozrazovat. Nato ohlásili komunističtí členové, že bylo hrubě porušeno tajemství a že nemohou dále jednat v této komisi, čokud se řádně nevysvětlí, odkud zpravodaj čerpal informace. Výbor si pozval zpravodaje a ten nemohl prozradit své informátory už proto, že by se byl octl v rozporu se zákonem o redaktorech, který sněmovna nedávno schválila. Sdělil jenom, že své informace čerpal od poslanců z různých politických stran a také od poslanců komunistických. Komise se tedy usnesla věsti vyšetřování dále. Nuže, na prázdniny se jde s tím, že ani to vyšetřování není ukončeno.

Ústava

Národní shromáždění má přídomek ústavodárné. Znamená to, že má dáti státu novou ústavu. Práce už daleko pokročily, stávají se však složitými požadavky slovenskými, které jsou, aspoň pokud je formulovala demokratická strana, víc než dualistické. Na prázdniny tedy odejde ústavodárné Národní shromáždění s tím, že ji začátkem příštího zasedání očekává oříšek nejtěžší. *Bedřich Golombek*

poznámky

Naši ubozí budoucí dějepisci

Bude to věc strašně svízelná, psát dějiny druhého odboje a psát dějiny českého (neřku-li slovenského) života za okupace. Přemnoho z toho, co se dosud na toto thema píše, je psáno s hlediska důležitých a nejpartikulárnějších a namnoze i nejosobnějších zájmů či zájmečků — a proto si přemnohá ta sdělení tak protinožecky odporují. O mnohých velkých lidech domácího odboje se takřka nepíše (nepíše se na příklad o hazardně odvážném přednáškovém turné Franty Kocourka, které pro posilu českých myslí vykonalo zázraky: Franta Kocourek byl vždycky člověk svůj a žádná politická strana nemůže si jeho práci inkasovat), a na mnohých vzpomínkových slavnostech na počest mrtvých hrdinů odboje žijí, kteří jich vzpomínají, vzpomínají spíše sebe než mrtvých — ubozí budoucí dějepisci. Vyrábějí se legendy a protilegendy, myty a kontramyty — a nám nezbyvá než pilátovská otázka: Pravda, kde je pravda? Neměli by se o ni starat ti, kdo s žádnými zásluhami nehauširují a jež k zájmu o dějiny našeho druhého odboje a našeho českého života za okupace vede jen zájem o pravdu, o čistotu, ryzi, historickou pravdu, kterou je třeba znát, když pro nic jiného, tož pro poučení a výstrahu či příklad. Jsou tu záruky, že materiál pro opravdu objektivní dějiny odboje bude sbírán a zpracováván objektivně a spravedlivě rukama, dokud svědci žijí a dokud je čas? Dnešní historikové, v zájmu historiků budoucích, odpovězte. *Jiří Zhor.*

Předvolební boj o vesnici začal

Snad se někdo diví, proč takový zájem a také přímo boj o vesnici? Vysvětlení je zcela jednoduché. Blíží se volby. Strany dobře znají své posice a vědí, kdo rozhodne o volebním výsledku. Pravda, i ve městech dojde k nějakým přesunům, ale ty nebudou hrát velkou roli, poněvadž městské obyvatelstvo je vždy politicky vyhraněnější než venkovské. Na venkově není tolik politicky organizovaných jako ve městech. A pak politická příslušnost není u všech tak pevná jako ve městech. Venkov posuzuje politiku více t. zv. realisticky, to znamená, že pozoruje, která strana něco pro venkov udělala anebo pro venkov dělá. Na sliby se dnes ani venkov nedá nahořtět. To vědí všechny politické strany a ví to tedy i strana komunistická, která za svůj úspěch minulého roku hodně vděčí venkovu, zvláště v pohraničí. Víme, že se i v pohraničí nálada mění a víme také, proč najednou ministerstvo zemědělství nespěchá se zaknihováním přidělů, ale daleko větší pozornost věnuje agitaci se zákony, které dávají venkovskému obyvatelstvu naději na další zisky půdy. K tomu směřuje na prvním místě revize pozemkové reformy z první republiky.

Komunisté rozrážejí venkovské obyvatelstvo do tří kate-

gorii: malí zemědělci, střední zemědělci a větší zemědělci. Podložili to také různými cenami za obilí a to podle velikosti usedlostí. Nebyl to špatný nápad, neboť tyto ceny vsuktnu vesnici rozdělily. O velkého zemědělce anebo lépe řečeno o většího zemědělce komunisté nestojí. Není jich mnoho, a pak počítají s jejich půdou pro malé a střední zemědělce, na nichž jim politicky záleží. Není sporu, že při minulých volbách získali hodně drobných zemědělců, a nadějí na další získání půdy si je chtějí udržet. Svou pozornost nyní obrátili také ke střednímu zemědělcům, kde by chtěli získat více než mezi těmito vrstvami dosud mají. K těmto přicházejí se scelováním půdy, mechanisací a pod. Chtějí ho přesvědčit, že mají o něho nejen zájem, ale že mu chtějí také pomáhat. To činí přirozeně i druhé strany, ale komunisté tím, že mají ministerstvo zemědělství, mají trochu náskok. Dnes není tak velký jako byl po převratě, neboť venkov vsuktnu vystrizlivěl, když poznal, že jeho hlavní bolesti, a to především stálá pracovní síla, zhojeny nebyly a také tak hned nebudou. Tu si ministerstvo zemědělství velmi uskodilo četnými sliby manuální pomoci i ze zahraničí, což se nespínilo a nespílní. Kdyby se zemědělské bolesti řešily věcně a kdyby je věcně bez přílišného politického pozadí řešilo také ministerstvo zemědělství, zdaleka bychom nebyli svědky všech těch sporů, které v parlamentě ministr zemědělství má. Ale i toto vše je součástí boje o venkov. Jáme tedy v nervové předvolební přípravě. Začalo to trochu brzo, ale nedá se nic dělat, nutno se s tímto faktem smířit, nutno tu válku nervů vydržet a nutno při tom dbát jen toho, aby vše republiky nevzala při tom úhony.

Sám nevěřím v přílišné přesuny ve volbách, ale, jak situaci sleduji a pozoruji, soudím, že k menším změnám dojde. Ale zase budou to změny československé, to jest takové, které se prostě snesou a po nichž se zase potáhne politická kára státního i jiného našeho života dále. Přirozeně, že i ty menší změny budou mít pak vliv na další vývoj našeho vnitropolitického života. Do jaké míry a výše, to zase nám ukáží budoucí volby. — Zdá se, že tři strany se mocensky k sobě přibližují více než dosud.

Tedy, venkov je zase jednou v kursu. Bylo by si jen přáti, aby tento kurs nebyl jen volebním kolbištěm, ale aby našemu venkovu a zvláště zemědělskému, kterému se opravdu nevede dobře, také aspoň trochu prospěl. *František Loubal*

Byl bych plakal

když jsem navštívil svoji příbuznou, starou vdovu. Nalezl jsem ji shrbenou, oči zarudlé a smutnou. Na moji otázku, co se jí nemilého přihodilo, podala mi mlčky dopis životní pojistkovny.

Oznamovali jí, že její životní pojistka nabyla splatnosti a žádají o sdělení čísla její spořitelni knížky, aby jí mohli pojistku poukázat na »vázaný vklad«. A pak mi stařenka povídá: »Vidíš, hochu, oni si ze mne ještě dělají blázy, oni mi blahopřejí, že jsem se dožila splatnosti pojistky«. A slzy jí tekly po tváři. *K. Zahradník*

Nová byrokracie

Kdysi byla byrokracie oporou a jedním ze sloupů vládnoucích; tím také vznikala byrokracie jako skupina, kasta pro sebe. Také demokracie má a bude mít svou byrokracii. Záleželo na tom, aby byla dobrá, neboť na tom hodně bude záviset zdraví demokracie. Čteme, že lid si vládně sám; denní život státu však spočívá z velké části na jeho byrokracii, na složitém ústrojí, které obstarává všechny potřeby státu a jeho občanů. Jde o to, aby tato byrokracie pracovala s lidem a pro lid.

Nebezpečí byrokracie se nepocituje už jen ve státní správě. Ukazuje se — na příklad — i v národních podnicích, kde sklon k úřadování povážlivě roste. Jednou z hlavních obran proti byrokracii je její kontrola. To je jeden z velkých úkolů parlamentu. Nic tak nezaručí dobrý chod státního ústrojí, jako vědomí byrokracie, že je pod stálým svědomitým dozorem. Byli poslanci, jejichž jméno stačilo, aby v byrokracii vyvolalo úctu ke kontrole, a byli zase poslanci, kteří místo aby kontrolovali administrativu, pomáhali tomu či onomu resortu, kde potřeboval zatlačit.

Jednou z největších dnešních nesnází byrokracie je politické stranictví. Byrokrat je dnes straníkem. Slouží straně. Ví, že se ho ujme. Ví, že odrazí kritiku proti němu namířenou. Ví, čím je za to povinen; vycházejí — kde se dá — vstříc straně, vykládat vše v její prospěch, přimhuřovat oči, když se jedná o straníka a být zase přísným tam, kde jde o žadatele z jiné politické farnosti. Byrokrat-straník ví, že

se takto vyhne kontrole. I když tu a tam uklouzne, vždy najde jeho strana dosti možností, aby »ho z toho dostala«.

A tak nám vyrůstá nová byrokracie. Zavislá na politických stranách. Jeden straní té, druhý straní oné straně. Velmi často však zná takový úředník jen jednu instanci, které slouží: slouží sobě. Kdyby tak politické strany — bez rozdílu — vždy věděly, nad kým drží někdy svou ochranou ruku ve státních a jiných úřadech! Jak klidně změnilo ve státních úřadech v posledních dvou letech mnoho úředníků svoji politickou legitimaci! Vytykalo se staré byrokracii její »ich diene«: já sloužím tomu, kdo je nahoře, ať je to kdokoliv. I dnes je to tak. Tuze by vydělal stát a neprodělaly by ani mnoho politické strany, kdyby upustily od svého tlaku na státní administrativu, neboť úředník, který je v úřadě příliš horlivým straníkem, nebývá dobrým úředníkem; a ukázalo se také, že nebyli to právě ti nejlepši úředníci z kterých téměř přes noc se stali velmi horliví straníci. *V. G.*

„Hlas osvobozených“ a moje články v Dnešku

Když jsem se v »Dnešku« ozval v záležitosti dr. Pospíšila, pak majora Šofra, dostal jsem spoustu dopisů, kde mi bylo děkováno, že jsem se veřejně ujal v zájmu spravedlnosti lidí, kterých se nikdo neujal. Ale v »Hlasu osvobozených« se mnou spokojeni nejsou. Prý jsem narážel, že v uvedených případech nic Svaz neudělal a že se pronásledovaných nezastal. Uvádí případ dr. Pospíšila, kde zakročoval a pod. Ale pan Č. (proč se nepodepsal plným jménem?) se otočil na mne a slyšte, jakou velikou vinu mám. Prý moje články »nemohou sledovat nic jiného, než vědomé nesprávné informování veřejnosti«. Zastat prý se oni nemohou toho, kdo se na ně neobrátil. Jim asi nestačí, když někdo je veřejně napaden a je z jeho případu udělána veliká politická aféra. A kdyby byl při tom zabít, tedy budou podle logiky p. Č. mlčet dále, poněvadž se na ně ten mrtvý se svým případem ani po smrti neobrátil. Podle mého mínění je povinností každé organizace, aby se svého člena, je-li veřejně napaden a vtačen tiskem, ať se na svou organizaci obrátí anebo neobrátil, zastala a řekla, co je na výtkách pravda anebo nepravda. Nečiní-li tak některá organizace, pak bych nemohl být ani členem takové organizace, která dbá jen papírového úřadování a nestačí jí fakt, že byl člen organizace napaden a v případě dr. Pospíšila šlo o život a v případě majora Šofra jde o více než roční naprosté vyřazení z práce a vnučené živování po tolikaletém zmlarování. Jistě jsou těžkosti, je třeba určitě opatrnosti, ale nutno také veřejnosti a zvláště členstvu vlastní organizace říci, co organizace s případem dělá anebo nedělá. Co dělala v případě dr. Pospíšila, víme teprve nyní. Co jsem dělal já, tím se nebudu chlubit, ani druzí bratři z koncentráku a bez organizace. Nechci zkoumat, kdo právě v případě dr. Pospíšila docílil více.

Ale nejkrásněji mi to pověděl pan Č. v závěru. Napsal: »A ke konsolidaci právě neprispěli mnozí členové a mezi nimi Ty, protože všechno, na co sis stěžoval, mohl jsi napsat do Svazu — (prosím, on o tom nikdo ve Svazu nevěděl, to se mu musí napsat!!) — nebo do »Hlasu osvobozených«; to se nestalo a svým postupem jsi dával příklad nedisciplinovanosti ostatním členům. Ale dnes jsme již tak daleko, že i těmito zjevy nedisciplinovanosti se budeme zabývat, neboť naše organizace konec konců není žádný holubník — (chvála Bohu, ale pak nesmí rok mlčet k tomu, byl-li někdo nazván skoro darebákem) — a její členové mají právo ke kritice nejprve uvnitř Svazu a teprve, nepochodí-li, mohou se obrátit na veřejnost. A v Tvých případech se tak nestalo ani jednou.«

Takhle mne p. Č. vyplatil za to, že jsem měl odvahu se ozvat a že jsem se neotázal Svazu, smím-li. Tak, jak mne napadl p. Č. v »Hlasu osvobozených«, tak mne dosud nenapadl ani v politických listech druhých stran nikdo a to je již co říci. Zlotožňuje-li se Svaz s článkem p. Č., tedy ho prosím, ať mne prostě škrtne ze seznamu svých členů. Nebude mne to mrzet, poněvadž s těmi, s kterými jsem seděl, kteří mne poznali a já je, budeme si bratry a pomůžeme si i bez Svazu.

Mrzí mne samého, že se musím takovýmto způsobem ozývat. Ale mám-li mít omezenou svobodu projevu, jako jsem měl já a ostatní omezenou svobodu v koncentráku, což to dám vždycky přednost svobodě před spolkem. Byl jsem vyšetřován gestapem a nyní mi p. Č. hrozí, nevím, kým k tomu pověřen, že budu vyšetřován svou vlastní bratrskou organizací. Něčeho podobného jsem se opravdu nenadál. Na to jsem musel přechkat koncentrák i protektorát, abych se toho dočkal v lidově demokratické republice a abych se toho dočkal v »Hlasu osvobozených«. *František Loubal*

Kniha a jiné zboží

Vedle knihkupectví jsou jiné obchody. Kdo jezdí tramvají a přestupuje právě v těch místech, může vidět leccos. V jednom obchodě se prodává zmrzlina. Stojí tam fronta. A kousek dál prodávají ovoce. I tam je shluk lidí. Také malá trafiká v koutě čile prodává. Lidé nařikali, že ameriky jsou drahé; teď jsou vyprodány a lidé nařikají, že si tabáková režie nehlídá obchodu; tu a tam by si chtěli koupit ameriku a v trafice je už nemají. Také výcep vedle knihkupectví je velmi obsazen. Lidé nařikají, co stojí malá sklenička alkoholu, kolik na tom stát musí vydělat, ale lahve s alkoholem mizí jedna po druhé. Jen v knihkupectví je ticho. Jeden dva kupující přerušují úplné ticho v chladné místnosti vonící knihami.

Tvrdí se, že knihy se nekupují proto, že na ně lidé nemají a proto, že jsou drahé. Je mnoho těch, kteří by si rádi koupili českou knihu a nemají na ni. V učitelském a úřednickém rozpočtu nezbude mnoho peněz na knihy. Právě vrstvy, které nejvíce kupovaly českou knihu, dávají dnes nejhůř dohromady rodinný rozpočet. Najde-li se tam něco na českou knihu, je to na úkor něčeho jiného, potřebného. Ale je mnoho lidí, kteří by si mohli českou knihu koupit. Nekupují ji proto, že jejich duše necítí potřebu knihy. Jejich tělo cítí potřebu sklenku alkoholu, cítí, že musí jíst, když pracovalo. Nedávno šetření ústavu pro výzkum veřejného mínění ukázalo, že asi polovina národa si za rok nekoupí ani jedinou knihu. Je tento národ tak chudý, že jeho polovina si nemůže za rok koupit ani jednu knihu? Kolik tento národ propije? (Pije totiž víc, než pil.) Ne, není to v tom, že česká kniha je drahá. Kolik balíčků amerik se prodalo, ač byly dražší než česká kniha, a kolik lahví alkoholu a vína se prodalo a byly dražší, než velmi dobré české knížky? Nesvádějme to jen na drahotu české knihy. Hledejme příčiny tam, kde jsou. V malém kulturním životě širokých vrstev. A čím více tuto bolest budeme omlouvat a zamlouvat, tím bude hůř.

V. G.

národní hospodář

Radovan Šimáček

Co víme o Německu?

II.

Ať je více pravdy na té či na oné straně, spor o dotávky z běžné výroby představuje jednu z hlavních třech ploch na hospodářském poli mezi stanoviskem sovětským a anglo-americkým. »Economist« napsal k tomuto problému: Spojené státy a Velká Británie se snaží obnovit základnu německého hospodářství a zajistit německý vývoz, aby z jeho výnosu mohl být financován dovoz. Naproti tomu hlavní snahou Sovětského svazu je zajištění reparací a od-tud nárok na dotávky z běžné výroby. Kdyby Sovětský svaz dostal dolarový úvěr, byl by podle mínění britského listu méně netrpělivý na plnění reparačních dotávek, které jsou Britům trnem v oku. Problém je klíčem k celé nynější německé situaci.

Financování Německa

Zatím co sovětské pásmo je ve výživě celkem soběstačné, do anglické i americké zóny je nutno potraviny dovážet, aby se udržely alespoň minimální příděly (kalorická hodnota denního přídělu 1550 kalorií). Německo však není s to, z vlastního vývozu si tento nezbytný dovoz potravin zaplatit a tak jej financují obě vlády, jinými slovy britský a americký poplatník. V roce 1946 bylo v britském rozpočtu na náklady okupace Německa preliminováno 80 mil. liber (2 libry na jednoho poplatníka ročně!), v čemž jsou zahrnuty i náklady na dodávku potřebných potravin do Německa, ohroženého hladem. Spojené státy dodaly do konce roku 1946 Německu 1 milion tun potravin a v letošním roce se v těchto dodávkách pokračuje v míře spíše ještě vyšší. Hodnota dovozu z USA do Německa činila od konce války do konce loňského roku

asi 300 mil. dolarů, z čehož jen zlomek byl uhrazen německým vývozem.

Je proto pochopitelné, že Spojené státy a Velká Británie se snaží nenést tak velké břemeno samy, nýbrž rozdělit je na správu celého Německa. Žádají důsledné provádění jednotné hospodářské politiky pro celé Německo, odstranění omezení, jež ruší směnu mezi čtyřmi pásmy, a obnovu německé výroby na takový stupeň, aby byl zajištěn žádoucí vývoz a tím i dovoz. Když se však o takovém programu nedospělo k dohodě se Sovětským svazem — a otázka reparací z běžné výroby hrála tu právě důležitou úlohu — provedli Američané a Britové loni na podzim

hospodářské sloučení britského a amerického pásma.

Pro obě zony byl vypracován společný výrobní, zásobovací, dovozní a vývozní plán, podle něhož sloučená pásma mají nabyt do 3 let hospodářské rovnováhy, aby se stala finančně soběstačnými a odpadlo financování jejich dovozu Spojenci.

Pro spojená pásma byly zřízeny ústřední hospodářské úřady, z nichž největšího významu nabyla *Joint Export and Import Agency* v Mindenu, kompetentní pro řízení zahraničního obchodu. Poněvadž se zjistilo, že nařízení těchto společných hospodářských úřadů nejsou náležitě respektována jednotlivými zemskými vládami, čímž je celý program rušen, došlo letos na jaře k další významné dohodě, která se pokouší o náležitě skloubení všech osmi zemí obou pásem po hospodářské stránce. Jako vrcholný hospodářský orgán byla zřízena *Hospodářská rada*, složená ze zástupců všech zemí americké a britské zóny, čímž je zajištěno, že jednotlivé země budou se napříště musit řídit rozhodnutími této rady, koordinující celou hospodářskou politiku.

Sovětské stanovisko

bylo od počátku vůči sloučení amerického a britského pásma negativní. Sloučení bylo označeno za pokus o roztržení Německa na dvě části, což odporuje programu, smluvenému v Postupimi, kde bylo naopak zdůrazněno udržení hospodářské jednoty Německa. Tak se vyslovil sám maršál Sokolovskij. Britové a Američané zase namítali, že k tomuto kroku byli donuceni postupem sovětské správy, která prý mařila dosavadní pokusy o jednotnou hospodářskou správu celého Německa. Sami se takové spolupráci neuzavírají, nýbrž naopak otvírají volné dveře k připojení jak Sovětům, tak i Francouzům.

Sovětská správa však doposud setrvala na svém odporu. Utvoření hospodářské rady spojených pásem odmítá sovětský tisk jako pokus o vytvoření samostatné — byť zatím jen hospodářské — vlády pro obě pásma, jež se tím vylučují z německého celku. V červnu letošního roku sáhla ovšem sovětská správa k podobnému opatření pro své pásmo a zesílila pravomoc ústředních hospodářských orgánů pro své pásmo. Jednotlivé zemské vlády musí se podřídit jejich směrnicím. Také pokus o formulaci společné hospodářské politiky, učiněný na konferenci předsedů všech německých zemských vlád v Mnichově, se — jak už uvedeno — rozbil pro stanovisko předsedů vlád sovětského pásma, kteří zasedání opustili, když bylo odmítnuto jednat dříve o politických než o hospodářských opatřeních.

Německý zahraniční obchod

Hlavní úsilí rozhodujících činitelů anglo-amerického pásma směřuje — jak už bylo zdůrazněno — hlavně k zvyšení vývozu této oblasti. Dosavadní vývoj způsobil však spíše zklamání.

Velká váha se klade na oživení soukromé iniciativy a proto se vývozní obchod zde stále více

převádí do rukou soukromých firem. Okupační úřady, které dříve každý obchod zprostředkovaly, zachovávají si jen kontrolu. Exportní obchody pouze schvalují, zatím co dovoz si ještě ponechávají ve svých rukou. Postupně byla obnovena přímá obchodní korespondence, telefonní a telegrafický styk, návštěvy zahraničních obchodníků v Německu (zatím kontingentované) atd. Velkých úlev a výhod se dostává americkým obchodníkům, jimž se americká vojenská správa stará o ubytování, stravování, jízdu autem a pod.

Vývozní obchod Německa naráží ovšem na četné překážky. Jsou to především vysoké výrobní náklady vzhledem k malým výrobním obrátům. Proti předválečné době stouply o 150—300 proc. Po stránce cenové se Německo vyvíjelo zcela odlišně od ostatního světa a proto jeho zapojení po stránce cen a měnového kursu je velmi obtížné. Je tu však ještě spousta jiných překážek. Tak *»Neue Zürcher Zeitung«* píše, že i vedoucí němečtí činitelé trpí naprostým nedostatkem vědomostí; v Německu nejsou známy ani nejprimitivnější skutečnosti. Není statistického podkladu pro jednotlivá okupační pásma a pro celé hospodářství. Němci nemají tušení ani o cenách a podmínkách světového trhu. S německé strany se okupačním mocnostem vytýká, že i nynější volnější předpisy dovozního a vývozního řízení téměř úplně znemožňují výměnu zboží s cizinou svou těžkopádností. Dokonce bylo naznačeno, že okupační úřady používají kontroly vývozu ze strachu před rostoucí německou konkurencí a k jejímu brzdění. Německým obchodníkům se pak nevychází dostatečně vstříc, pokud jde o informace, takže nemají dostatečných zpráv o zahraničních trzích, dopravních a celních tarifech a pod. Zde se tudíž hledá náprava, aby se soukromá podnikavost mohla lépe uplatnit. Zvláště cenovou pomocí mají být organizované úvěry, jimiž by se německým výrobcům umožnilo financování nákupu surovin k výrobě exportního zboží. Nejdále se v tomto směru pokročilo v organizaci dodávek textilních surovin, americké bavlny a britské vlny.

Německý textilní průmysl je již ze značné části zaměstnán zpracováním surovin, dodaných s podmínkou, že zboží z nich vyrobené bude opět dodáno do USA nebo Velké Británie. Uvádí se ovšem, že takové zakázky, přezírající německý domácí trh, nejsou dostatečným povzbuzením k zájmu o export, jež německá místa více méně sabotují. Bylo by třeba zainteresovat německé podnikatele i dělníky více na exportu. Podnikatele tím, že při vývozu by se jim zajistilo přednostní zásobování surovinami a část devisorového výtěžku ponechala pro jejich výrobní potřeby. Dělníky pak nejspíše přednostními přiděly a vůbec postupným zvyšováním životní úrovně.

V sovětském pásmu byl již vývozcům zajištěn podíl na devisorovém výnosu jejich exportu. Exportéři mají volnost jednat přímo se zahraničními zájemci, přičemž ovšem všechny obchody podléhají schválení vojenských úřadů.

Zahraněční obchod francouzského pásma se vyvíjí velmi uspokojivě a je aktivní. Podle odhadu vyváží dnes francouzské pásmo asi třetinu toho, co před válkou.

Které zboží se z Německa vyváží?

Hlavním artiklem sloučených pásem je uhlí, vyvážené z Poruří. V roce 1946 z celkové hodnoty vývozu britského pásma ve výši 145 mil. dolarů reprezentovalo uhlí 117 mil. dol., 12 mil. dol. připadalo na dříví, 2,8 mil. dol. na sůl, 2,1 mil. dol. na draslo a 1,2 mil. dol. na olovo. Vedle toho dodávají se textilie, hlavně hedvábné.

Z amerického pásma vyvezlo se loni hlavně dříví, které představovalo 55 proc. celkového exportu a směřovalo hlavně do V. Británie a Holandska, dále

chemel, který reprezentoval 26 proc., pak bauxit, porcelán, sklo, optické výrobky, Diesellovy motory, stroje a součástky, elektrody, součástky jízdních kol, turbíny, strojená hnojiva, barviva, farmaceutické výrobky, textilie, plnicí pera, hračky, vánoční ozdoby, hodinky, klenoty, holící přístroje, roentgenové aparáty, tužky, keramické, dřevěné a kožené zboží.

Sovětské pásmo ze svého přírodního bohatství vyváží především draselné soli, sádru, dále chemikálie, umělý benzin, bunu, dříví, stroje a součástky.

Dekartelisace

Jednu z nejdůležitějších kapitol revoluční přeměny německého hospodářství tvoří dohodnuté akce, směřující k rozdělení velkého průmyslového a zemědělského majetku, který se ukázal jednou z hlavních opor německého imperialismu, po případě k jeho převedení do veřejné správy. Jde o decentralisaci, nacionalisaci, dekartelisaci a pozemkovou reformu. I pokud jde o provádění tohoto programu, obviňují se vzájemně správy západních pásem se správou sovětskou, že program neprovádějí v duchu postupimské dohody.

Do souboru opatření, směřujících k decentralisaci německého hospodářství, aby nebylo ovládáno jednotně z ústředních (monopolistických) míst, spadá na předním místě rozdělení *Reichsbanky* na zemské ústavy. V britském pásmu byl jako válečný nástroj zrušen proslulý *Kruppův* zbrojařský koncern. Britský administrátor, kterému byla svěřena jeho likvidace, prohlásil: *»Krupp jako koncern přestává existovat, a jeho tradice krve a kanonů zmizí se zemského povrchu.«* Podobný osud čeká i chemický mamutí koncern *I. G. Farben*, jehož celková hodnota se velmi opatrně odhaduje na 5 miliard dolarů. Za války zaměstnával 400.000 osob. V americkém pásmu se většina jeho továren přeměňuje na samostatné podniky, v sovětském pásmu byly největší závody převzaty SAG.

Jde-li o firmy, které nejsou vysloveně zbrojařského charakteru, provádějí Britové *nacionalisaci*, ke které ovšem přistupují dosti opatrně. Americké oficiální stanovisko k nacionalisaci, resp. socialisaci, není sice zásadně zamítavé, avšak připustilo by ji pouze na základě přímého lidového hlasování. Rozhodně se dává přednost soukromé podnikatelské iniciativě. Američané jsou za to nejvíce nakloněni *dekartelisaci*, jak to odpovídá jejich celkové hospodářské koncepci, odmítající trusty a monopoly, kterou uplatňují doma i ve světovém hospodářství. Podle dohody, kterou přijaly i francouzské a sovětské úřady, mají být rozpuštěny závody, které zaměstnávají víc než 3000 dělníků, jejichž obrát převyšuje 25 mil. RM, nebo které představují »monopol« tím, že vyrábějí víc než 50 proc. celkové německé produkce dotyčného zboží. Podle sdělení amerického likvidátora německých kartelů bylo již v anglo-americkém pásmu dekartelováno 30 koncernů.

V sovětském pásmu postupuje *nacionalisací* proces nejrychleji. Tak v Sasku spravuje stát asi 1000 průmyslových závodů. Celkem bylo v sovětském pásmu nacionalisováno, resp. socialisováno asi 7300 firem. Z ostatních velkých společností, jež byly konfiskovány, zůstávají se — jak už zmíněno — sovětské akciové společnosti.

Pokud jde o

pozemkovou reformu

v sovětském pásmu, bylo zabráno 6350 junkerských velkostatků s 2,254.436 ha půdy, která byla rozparcelována na 438.000 nových hospodářských jednotek. V americkém pásmu bude rozparcelováno 290.000 ha konfiskované půdy. Pozemková reforma bude provedena progresivním snížením rozlohy statků s výměrem nad

100 ha. V britském pásmu se jako hranice pro provádění pozemkové reformy udává rozloha 150 ha.

Dnes je v Německu všechno v pohybu. Nevíme, co bude z programu provedeno a v jakém směru budou postupimské dohody revidovány, nejistý je osud reparací a nevíme nic jistého ani o budoucích organizačních formách německého hospodářství. Jisté je jen to, že změny, které doznalo Německo za války a v poválečných letech, byly již tak hluboké, že dávají německému hospodářství zcela jinou tvářnost než mělo před válkou. Při tom však německý průmyslový potenciál, jeho pracovní síly a možnosti zůstávají stále tak veliké, že s nimi musíme počítat, tím spíše, že jsou v našem bezprostředním sousedství. Ačkoli není nikterak vyloučena možnost hospodářské spolupráce v budoucnosti — již dnes s Německem obchodujeme — nemůžeme tyto síly považovat za přátelské, naopak musíme vůči nim setrvat ve stálém střehu. A k tomu je potřeba dobře je znát a sledovat jejich vývojové tendence.

literatura a umění

Jiří Brdečka

Trnitá cesta k celuloidové pravdě

Ani džungle, ani žírný lán

Když u nás dělali film soukromníci, říkalo se jejich sféře: džungle. Pak přišlo postátnění a udělilo žezla i koruny novým lidem, kteří si přejí, aby český film se nám jevil v podobě jasného, žírného lán. Ať se díváme sebelepe, nevidíme jej. Spíše bychom řekli, že máme před očima stále cosi spletitého. Výraz džungle zní nelibě, jsa vyhrazen soukromokapitalistické éře. Navrhují tudíž jiné, elegantnější slovo: labyrint. Zní tím přiléhavěji, že v jeho nitru domníváme se zahlédnouti hned několik ponurých Minotaurů, požírajících místo athénských dětiček jednak sebe, jednak žoky českých peněz.

Mogulové se zlobí

Postátněný film! Kterak načítí námět tak vděčný? Zvolme k tomu třeba formu žánrové miniatury, lehce načrtnuté, lehce pointované. Její skrovný děj se odehrává v dubnu 1947, před pražským krematoriem. Jediná hlavní osoba: Kterýsi z Velkých Mogulů českého filmu. Ostatní, toť pouze chór Příkyvovačů (příkyvuji i zde, tím více v paláci Mogulově), chór promíšený několika Mlčky Nesouhlasícími. (Hlasitě nešouhlasí jen v nepřítomnosti Mogulově.)

Velký Mogul se velice zlobí a nedbaje svého vznešeného postavení, používá drsných slov. Neboť, když mluví o filmových novinářích, nazývá je *u s m r k a n c i*. Filmoví novináři se později doslechnou, že jim Velký Mogul tak říká, což je bolí. Neboť mnozí z nich jsou již lidé letití a všichni pak ve věku, kdy zacházejí s kapesními šátky tak dokonale, že nemohou býti nazváni *usmrkanci*. Velicí Mogulové je tedy nemají rádi. Nejen tento před krematoriem, ale i jiný, stejně Velký Mogul spatruje v novinářích obtížný živel.

Proč se zlobí Mogulové?

Tento Mogul před krematoriem se na příklad zlobí na novináře, že neshledali jistý film (říkejte mu třeba *R o h á č z D u b é*) tak výtečný, jak jej shledal on. Druhý Mogul pak je předtím napomenul na stránkách kulturního časopisu, kde se sžíravou ironií i důstojnou vážností vytkl žurnalistům, že postátněný film kritisují destruktivně a nikoliv konstruktivně.

Nuže, novináři vědí, že tento muž udělal pro ně mnoho. Slíbil ovšem více, než splnil, ale kdo by pochyboval

o jeho dobré vůli? Tento muž tedy usnadnil kritikům práci, organisuje předběžná představení. Vymohl jim volné vstupenky do premiérových kin a přispěl k rozšíření jejich odborného přehledu, když povolil předvádění filmu, zamítnutých aprobačním sborem. Postaral se o peněžní podporu novinářů, kteří loni navštívili festival v Cannes. Slíbil jim (a slibuje to dosud) zastoupení v aprobačním sboru. Není to dost?

Zajisté, je to velmi mnoho. Postátněný film vychází novinářům více a důstojněji vstříc, než činila soukromá výroba. Nicméně stát to jistě nečiní proto, aby si novináře podplátil, jako to činila soukromá výroba. Jistěže poskytnutými výhodami nechce svazovat novinářům ruce. Proti takovému podezření by se ústřední ředitel inž. Lubomír Linhart jistě bránil. Chraň Bůh, on vítá kritiku, on ji vyžaduje, ale ta kritika musí být konstruktivní.

Nechci zde vyslovovat nedůvěru tomu, co je v Linhartových očích konstruktivní kritikou. Obávám se však, že v tomto bodě se Linhart blíží k těm lidem z postátněného filmu, kterým by se líbila kritika ve slohu hotelového nápisu: »Jste-li spokojeni, řekněte to jiným. Nejste-li spokojeni, řekněte to nám.«

Ale vraťme se k hněvu Mogulů! Chci totiž říci, že by se neměli na novináře žlobit za to, že kritisují. Naopak. Měli by jim spílat, že kritisují nepatrně, že vůbec nekomentují všechno to kvašení těžce se rodící postátněné kinematografie, že vědí málo, nebo vůbec nic, o neutuchajícím boji jejich sektorů a osobností, že zavírají oči před znepokojivou finanční situací filmovnictví.

Jenže Velicí Mogulové nebývají flagelanty a proto se zlobí i pro tu nepatrnou kritickou trošku, kterou noviny tu a tam utrousí o postátněném filmu.

Blaničtí novináři

Co se dovídá čtenář denních novin o státní kinematografii? Je-li uveden nový český film, tedy v pátek, sobotu či neděli objeví se hodnotící referát. Během týdne proskočí několik notickek o připravovaných a natáčených filmech, o osobních změnách v státním aparátu, o nově vytvořených institucích, o hostech a reprezentantech čs. kinematografie. Tyto zprávy obyčejně postrádají komentáře, i když se bez nich vyjímají jako obraz bez rámu. Tak se dá říci, že filmoví novináři probírají důkladněji jen fakta související s jejich příznivým zážitkem, tedy fakta týkající se obyčejně kin a osudu toho či onoho filmu v nich. Některé pak ještě navíc těší, mohou-li seznámovat veřejnost s rušným průběhem schůzí Klubu filmových novinářů. Zdá se, že členové tohoto Klubu se vzdali své povinnosti soustavně informovat čtenáře o vnitřním vývoji postátněné kinematografie, o chodu a chybách stroje, který ji uvádí v činnost.

Je pravda, několikrát se objevily v stranických časopisech ostře kritické úvodníky, které však se ihned staly podezřelými, když odhalily (úmyslně či náhodně) své politické ledví. Vzpomínám na jeden z nich, dobře dokumentovány fakty a číslicemi. A přece autor si v závěru sám zablátil štít nestranného úsudku tvrzením, že v soukromopodnikatelské éře t. zv. filmová džungle vůbec neexistovala. Takový názor ovšem samočinně řadí svého zploditele pod korouhev rozhořčených osobností zašlé éry. Obdobně zaostřené projevy lze čísti v týdenících politických stran. Než i ty prozrazují pisatele, který se neinformoval, nýbrž dal se informovat. Nuže, takových kritiků se Mogulové nemusejí bát. Daleko nepříjemnější jim bude žurnalista, který nepatří ani k potměšilemu táboru soukromých podnikatelů, ani k zarytým odpůrcům komunistů, žurnalista, jemuž půjde jen o jedno: *z k r á t i t ú d o b i, h o s p o d a ř í c í s e s t á t n í m i p e n ě z i o d d e s e t i k p ě t i*.

Zmíněné kritisující články v úvodní části stranických deníků či týdeníků však nepsali, pokud vím, členové Klubu filmových novinářů. Ti s důstojným, třeba i trochu

pohodlným klidem zůstávají stranou seče stále zuřivější, připomínající trochu pověstné rytíře, kteří sedí v Blaniku.

Proč spí blaničtí novináři?

Nevšimavý spánek filmových novinářů je většinou nedobrovolný a má svůj původ v redakčních zvyklostech našeho tisku. Neboť, třeba se to zdálo sebedivnější, naši šéfredaktoři vyžadují od filmového redaktora, aby si vedle filmu vzal ještě na starost národní hospodářství, šachovou hlídku, dětský koutek a jiné záležitosti. V takovém případě ovšem může být filmová rubrika slušně vedena, za to šachová hlídku trpí. Bohužel však stále se lze setkat s případy, kdy šachový odborník kritizuje film a to pak bezpochyby snižuje celkovou úroveň filmové kritiky. Nicméně, ať už je tomu tak či onak, redaktoři, referující o více disciplínách, nemohou se stát odborníky, opravdovými odborníky a ne amatérskými ssavci. Proto ani nemají čas, který by věnovali soustavnému studiu filmového labyrintu. A je k tomu třeba hodně času, aby novinář rozeznal, kdo to v postátněném filmu nejen myslí, ale i dělá dobře, komu tu jde o pravé umění a komu jen o dětské nafilmování stranických sloganů. A tak filmový, nebo lépe řečeno, také filmový novinář, raději upadá do příjemného spánku, než aby podnikl cestu na nejisté území, plné zaujatých svědectví a složitých historií, kde dobré je často nerozeznatelně smíseno se zlým.

Nedostatečné znalosti ústředního ředitele o telefonu

Když profesor fyziky přednášel o telefonu, žák Lubomír Linhart nebyl přítomen, nebo nedával pozor.

Myslím, že můžeme použít zertovného tónu, jestliže jej inž. Lubomír Linhart použil v »Kulturní politice« (ze dne 11. dubna) také. Mluvě o šuškané protistátněfilmové, která je jednou z projevů epidemie — abychom užili jeho slov — »v podstatě protidvouletkové, protilidově-demokratické a quasiintelektuální«, Linhart si stěžuje, že tato šuškaná přeskakuje »i na lidi rozumné, kteří pouze zapomněli na moudrý a ne nejnovější vynález Mr. Bella, jemuž se běžně říká telefon. Stačilo by totiž zdvihnout sluchátko, vytočit číslo a prostě se zeptat, jak to vlastně je. Bublina by obvykle splaskla.«

Citovaný názor se tedy zakládá na nedostatečných znalostech ústředního ředitele o telefonu. Inž. Linhart sice ví, že tento přístroj byl vynalezen Grahamem Bellem, ví, že je také opatřen jakýmsi sluchátkem a číselníkem, nicméně zcela mylně mu přisuzuje zvláštní moc, podivuhodnou moc mluvit i pravdu a nic než pravdu. Nikoli, telefon bohužel není obdařen takovou vlastností. Vůbec není filtrační stanicí, která by zachycovala lži a odnášela k sluchu tazatelově jen pravdivé, neskreslené skutečnosti. To už záleží na člověku, který telefonem používá, zdali se mu chce lhát, či ne. A my víme, že někteří lidé postátněného filmu, odpovídající na novinářovy dotazy, nemluví pravdu, nebo, výstižněji řečeno, mluvili jen pravdu oficiální, což jsou často dvě různé věci. Uvádím jen do nechutnosti přetřásaný případ »Občana Kaneho«, zamítnutého původně aprobačním sborem. Když z toho vznikla ostuda, telefon ústředního ředitelství vám řekl, že K a n e vlastně vůbec nebyl zamítnut. Jindy jsem napsal něco o zastaralém zvukovém zařízení státních ateliérů, Nuže, jejich oficiální telefon sám na mne zacínkal a vyčínil mi, že jsem se mýlil, neboť zařízení je naopak souborem posledních vymožeností. Jenom chybí nějaké náhradní součástky, víc nic. Po čase mluvím s mužem u nás nejvyšším »přes ty věci«, rozeným odborníkem. Nezmiňuje se o oficiálním barrandovském telefonu, dovídáme se, že naše aparaty jsou sice dernière cri, ale německé válečné zvukařiny, která je, vzhledem k americkým přístrojům, opravdu zastaralá.

Ne, vynález Mr. Bella není spolehlivým prostředkem k dosažení pravdy.

Škola pyrrhonismu

S oficiálním zpravodajstvím postátněného filmu tedy novinář nemůže vystačit. Ostatně ani se nezdá, že by vedoucí lidé státní kinematografie měli zvláštní zájem na informování veřejnosti, třeba i jeden z nich napsal po revoluci v »Rudém právu« větu solonovsky vznešenou: Patří nepochybně k nejpodstatnějším právům svobodného lidu znát pravdu o veřejných věcech. — Nicméně neuplynula ani dvě léta a vedoucím výroby byla z vyšších míst znemožněna informační schůzka s novináři. Za takovýchto okolností se vyšší místa vesměs nesmějí zlobit na novináře, čmouchá-li po svých informacích i mimo oblast chová tradiční nedůvěru. Protože pak vstup do vládní kuchyně bývá přísně střežen a velcí kuchařové se uzavírají hradbou mlčení, nezbyvá, než počítat se svědectvím hovornějších kuchtičků. A tu to začíná, tady se pozná opravdu poctivý novinář. Neboť je to věcí jeho svědomitosti, ověřili-li si nejprve 1) charakter svého informátora, 2) jeho osobní vztah ke skutečnostem, o nichž podává zprávu. Novinář totiž musí napřed vědět, má-li tento informátor vůbec zájem mluvit pravdu a když ji překrucuje, proč tak činí. Nuže, zabývá-li se novinář tímto předběžným zkoumáním o věrohodnosti faktu, zmocňuje se ho nejprve zoufalství, později sofistický klid.

Anatole France vypravuje o řeckém filosofu Pyrrhoni: »Učil, že všechno je stejně nejisté a sporné. Nic nelze pochopit, říkal... Je nutné o všem pochybovat i ke všemu zůstatí chladný.«

Muže A znáte jako hodného a chytrého člověka. Přisahal byste na jeho mravní hodnoty. Ptáte se na jeho názor o některém z Velkých Mogulů. Muž A praví: »Je to bezmezně poctivý pracovník. Jde mu opravdu o blaho věci. Že obětuje vše i své osobní pohodlí. Ovšem, lidé kteří jsou kolem něho... ale o těch raději nemluvme!... Muže B znáte jako hodného a chytrého člověka. Přisahal byste na jeho mravní hodnoty. Ptáte se na jeho názor o téměř Velkém Mogulovi. Muž B praví: »Je to bezmezně lstivý diletant. Jde mu především o blaho jeho strany. Té obětuje vše, i postátněný film. Ovšem, lidé, které si vybral za pomocníky, ti harémoví podkuřovači... ale o těch raději nemluvme!... Jak vidíte, v těchto svědectvích se nic neshoduje. Jen proto, že Velkého Mogula sami znáte, dovedete v obou výpovědích najít zrnka pravdy, dovedete si vymodelovat portrét idealistického straníka, idealistického ovšem tím způsobem, že používá jakéhokoliv prostředku, aby uhájil posice své strany. Svědomí takového muže zůstává čisté i po nejošemetnější skutku. Jenže jen zřídka si může novinář ověřit výpovědi informátorů vlastním zažitkem. Jestliže je pak při svých pátráních zahrnován protimluvy stále zmatenějšími, tu poznává, že je nutné »o všem pochybovat a ke všemu zůstatí chladný«. A tak po absolutoriu tohoto pyrrhonovského kursu novinář raději nenapiše nic a uchýlí se zase do Blaniku svých referátů a noticek.

Koho chleba jíš...

Ale občas na návštěvě, v kavárně či tramvaji dostane se vám od vašeho přítele z postátněného filmu informace tak přesné, neomylné a pravdivé, že by jejich uveřejněním nevyvolával pro sebe nebezpečí trapného dementi. Váš přítel z postátněného filmu však pravidelně končí svoji zprávu slovy: »To vám ovšem říkám soukromě! Věřím, že si to necháte pro sebe!« Je více důvodů, proč si to filmový novinář nechá pro sebe. Znáje pitoreskní prostředí filmu, ví, že nikde se tak nešíří plíseň překroucených informací, jako v tomto podhoubí. Jsa vyučeným pyrrhonovcem, o všem pochybuje a ke všemu zůstává chladným. Především mu však pečetí ústa a sva-

zuje ruku prostá žádost jeho přítele, pochopitelná prosba o diskretnost.

Ba, velmi pochopitelná, to se musí říci! Je mnoho průmyslových podniků v Československu. Některé patří státu, jiné soukromníkům, někde má v závodní radě převahu strana A, v druhé strana B. Zaměstnanec, který odchází pro neshody s vedením z jedné továrny, může být snadno přijat ve druhé. Je však jen jedna filmová továrna v Československu. Její zaměstnanci často neumějí nic jiného, než zacházet s filmem. Vyrůstli v tomto jedinečném (nikoliv hodnotou) oboru a v jiném by si často nedovedli poradit. Jestliže by byli nuceni odejít, odešli by často na dlažbu. A lze snadno »býti nucen odejít« z postátněného filmu. Pak je to i povinná diskretnost, která zahání filmového novináře do jeho Blaníku.

Epilog, který může být také prologem

Úkolem tohoto článku bylo zjištění příčin, jež tak nesnesitelně ztěžují filmovému novináři nestranné posudky o stabilisaci postátněného filmovnictví. Autorem je novinář, který také napsal filmové náměty a zadal je českému státnímu filmu. Byly dva: jeden se líbil, druhý se též líbil, ale pak propadl. Toto nerozhodné score 1:1 může konečně také přispět k důvěře v autorovu objektivitu.

Autor také nemá nejmenší chuti vstoupit do tábora stoupenců filmového soukromého podnikání. Je pevným stoupencem principu postátnění. Kdyby pak měl čas k soustavnému zjišťování škod, napáchaných po revoluci v oboru českého filmu, činil by tak nikoliv aby naháněl vodu na mlýn soukromým podnikatelům, nýbrž aby odháněl vodu z mlýna těch, kteří tyto škody napáchali. Český film přirovnával k labyrintu a některé osoby a složky k zhoubným Minotaurům. Tato přirovnání nejsou lichotivá. Protože pak článek nedokazuje jejich podstatu, protože nezveřejňuje fakta, jež by odůvodnila nesouhlas s nynějšími poměry v státním filmu, mohl by takový způsob usvědčit autora z pohodlné nezávaznosti. Věřím však, že se zde postupně podaří taková fakta nashromáždit. V prostínek šarádě, kterou inž. Lubomír Linhart zpestřil svůj článek, je »Dnešek« uveden jako jeden z časopisů, který rozšiřuje o postátněném filmu nepravdy. Nejsa pisatelem, ani inspirátorem dvou článků, jež se ve velmi obecné formě dotýkaly státního filmu, nemám chuti hájit jejich obsah. Bude mi však velmi milé pohnouti k veřejnému svědectví lidí, kteří znají pravdu a mají chuť ji povědět.

do ba a lidé

Michal Mareš

Jiný diktátůrek: ze Žamberka

V květnu roku 1938 v Žamberku náhle zemřel textilní průmyslník, majitel firmy Žid a spol. a podobného závodu v Rychnově n. Orli, pan Josef Nettl. V den mobilisace konal se jeho pohřeb za účasti všeho obyvatelstva z dalekého kraje, dále korporací, zástupců charitativních, podpůrných a jiných lidumilných korporací, sirotčinců, reprezentantů místních, okresních, zemských i státních úřadů. Tato účast na poslední cestě předsedy rotariánů, účast zednářů, Sokolů a všech zaměstnanců obou závodů, dále sportovců, jejichž byl též podporovatelem, byla potvrzením obliby, již se zesnulý průmyslník těšil ve všech kruzích obyvatelstva, potvrzením správné činnosti člověka. Zesnulý zanechal vdovu, tři dcery, vnuka, matku, tchyni, celkem 14 blízkých příbuzných. Vrátily se dvě dcery a, zázrak, dvě 85leté stařenky. Ostatní zahynuli. Byli umučeni nebo popraveni. V poslední vůli pan Nettl zanechal svůj majetek manželce

a dcerám, a ty nastoupily dědictví ještě před příchodem Němců. Vedení podniku ujal se pak na přání rodiny přítel této, pan Eduard Lehraus, poctivý a tvrdý československý vlastenec, jehož jediným přáním bylo svěření mu dědictví zachrániti před okupanty. Roku 1942 byl denuncován jako židomil, sabotér a účastník skupiny čs. důstojníků a zatčen, když již před tím byl zbaven vedení závodu, jenž se tak dostal do rukou Němců. Na jeho místo nastoupil zaměstnanec firmy Schascheck, který se dnes jmenuje Bohumil Žizka. Dotyčná skupina důstojníků, když již viděla svůj osud zpečetěn, vzala obvinění na sebe a Lehraus vyvázl několikaletým žalářem. Ostatní byli popraveni v Ploetzensee. Pan Lehraus těžký žalář přežil. Vrátil se s podloměným zdravím, ale nebyl na své místo připuštěn. To obsadil »Žizka« z vůle nakloněných mu německých mocipánů (proč? — to bude muset být ještě vysvětleno). O bývalém majiteli, naprosto čestném a sociálně citícím muži, pak byl rozšířen hanopis: o jeho asociálnosti a o prznění v závodě zaměstnaných žen. Echt deutsches Muster, žamberské skupiny NSDAP pod národní správou.

Koncem června 1945 vrátily se z koncentračního tábora po několikátýdenním únavném pochodu do své vlasti dvě mladé, ubohé ženy. Oblečeny v cáry, hadry na nohou, do hola ostříhané hlavy, jedna z nich v náručí dvouměsíčního chlapečka: dcery Nettlovy, paní Poláková a paní Jelínková s malým Tomáškem. Paní Jelínkové narodil se synek. Jeho utajený příchod na svět je dojmavou tragedií sám o sobě. Na počest TGM dáno mu bylo jméno Tomáš, na to byl kolektivem spolutřítelek v koncentráku prohlášen za dítě všech. Jeden z nejkrásnějších listů o dobrých lidských srdcích by mohl být napsán o oné nádherné soudružnosti trpících! Zpravodaj se musí spokojiti pouhým konstatováním.

Když se vedení tábora dovědělo o těhotenství paní Jelínkové, byla určena do plynu. Pomocí lidské dozorkyně a kolektivu vězňů byly podvrženy papíry o jejím odtransportování do plynových komor. Paní Jelínková v lágru již legálně neexistovala. A pak onen strašný porod za asistence několika dobrých duší, kdesi v temném úkrytu, jako když zaleze zvíře do díry. V tu dobu porodily ještě tři ženy a šly do plynu, jedna z nich zešilela, děcko bylo ženami zachráněno. Paní Jelínková se ujala kojení i tohoto chlapečka. Ostatní utvořily zásobovací souručenství a odevzdávaly denně ze své ubohé polévky, vylovený brambor — nic jiného nebylo — skryvané ženě. Chlapeček šilený, do plynu odvečené ženy, za měsíc zemřel slabostí. Tomáš Jelínek vydržel až do dne osvobození Spojenci.

Pak se daly obě ženy na dalekou pouť do vytožené země pěšky, aby byly přijaty, jak se domnívaly, jako součást demokratického národa. Poněkud se zmylili! Nikdo je nepřivítal, nikdo pro ně neměl laskavého slova. Neboť vrátily se dědičky továrny se 160 zaměstnanci, v níž, Němci ustanoven, dosud vládli pan Žizka-Schascheck, novopečený revolucionář, minutu po dvanácté. (Dosud k počtu TGM pojmenovaný světoobčanek nemá papíry, neboť po příchodu bylo od tehdejších ouřadníků žádáno potvrzení o narození, potvrzení z koncentračního tábora. I tak náš občanek roste a zkvěta jako občan bez papírů — docela neúředně i nadále.) Když se tedy obě ženy vrátily, jistě nečekaly slávoobrány ani kytice. Ne, ale dočkaly se výkřiků (zase echt deutsches Muster) »hele, židovky! vrátily se, a pancharta si sebou přinesly, to je vidět, jak trpěly, když my jsme tady zkoušely, dítě z koncentráku! kdo to jaktěživ viděl!«

Šly tedy tam, odkud vyšly, do svého domu. Tam sešel napevno pan »Žizka«. Nejprve se pokusil o nabídku, že dědičkám bude dělat i nadále ředitele. Ty v neznalosti věci odpověděly, že nemohou nikoho určit, že celé věci nerozumí, že by nejprve potřebovaly střechu nad hlavou, klid, potraviny. Lidumilný pan Žizka se

změnil, revolucionář, který má vždy býti člověkem se srdcem na pravém místě a pomáhat zbědovaným, zakázal těmto ženám i přístup do zahrady, aby si tam po několika letech na svém majetku natrhaly trochu ovoce. Pan Žižka, který nyní tráví s ctěnou rodinou jako kurgast v Karlových Varech své letní prázdniny, si samozřejmě ponechal vilu Nettlovu pro sebe. Úřady však s porozuměním přidělily nešťastnicím jiný obytný trakt na pozemcích Nettlovy továrny. Tu tedy pan Žižka alespoň uzavřel vodu, která do tohoto traktu vede, a po půl druhém roce, když paní Jelínková očekávala po druhé těžkou hodinku, těžkou zejména po neodborném zásahu a okolnostech při prvním porodu — vypnul v zájmu populace tak propagovaném nastávající matce telefon, jímž měla spojení s lékařem. A ještě nyní nedá pokoj, chce, aby ženy opustily dosavadní byt a aby to maskoval »lidumilností«, nabízi takto uvolněný trakt jako jesle pro město. — Učiněný dobrodinec, taktiku nemá špatnou, skutečně, dobře to odkoukal od Němců. Co mu je do dvou dítek, do vdov po popravených, do dvou stařenek, jež své stařečky stejně ztratily, když se nestal ředitelem majetku dědiček. Tedy msta na mstu. A proč by dbal usnesení okresního národního výboru? On je přece nejmocnější pán, jemu ani úřady neporučí! Jemu naprosto nevádí, že byl teprve před krátkou dobou odsouzen pro své chování za okupace podle retribučního zákona na měsíc do vězení, k velké peněžité pokutě a k veřejnému pokárání. Odvolal se. Konstatujeme to. On se odvolal.

Když se vrátil pan Jelínek, otec Tomášův z koncentračního tábora i se svým bratrem — a oba jsou dnes dělníky — jeden je mechanik a druhý textilká — když chtěli v bývalém majetku obou nešťastnic místa prostých dělníků, byli odmítnuti: jako průmysloví špioni! Chudáci, ani ženy ani oba muži dodnes nenalezli odvahu něco žádat, po něčem se tázati, žijí v téže duševní hrůze, dnes ještě, prosím, jako za doby slavného protektorátu. Dnes jeden pracuje až u Trutnova a druhý v Třebové. Podívejte se na mapu, jak byli oba odtrženi od svých rodin. Když úřady, totiž ONV, se postavily podle zákona na stranu dědiček (jde o podnik se 160 zaměstnanci), tu nyní nejší karlovarský kurgast dal poškodit dvouletku tím, že ztropil něco podobného, jako se stalo ve Varnsdorfu. Dal povel k stávce, která zasáhla i jiné závody, byla provolávána hesla nacistického ražení, zatím co dělnictvo Nettlových závodů proti vrácení majetku pravoplatným dědičkám (až na několik trabantů Žižkovy kumpačky) nemá námitek. Na ty, kdož se zastali pronásledované rodiny, na ty bylo pokřikováno, (zase po germánském vzoru) že jsou bílými židy.

A to chci říci zejména pracující třídě: za nebožtíka, asociála, »przinitele děvčat« pana Nettla, dělník pracoval na dvou stavech, nyní jsou tam případy, že byli dělníci, kteří se vyslovili proti šaškovinám, dáni ke třem stavům a přidělena jim taková práce, že jejich výdělky jsou více než mizerné. Hlavně dopis sociálně demokratických dělníků to zavinil. Lidovci, národní socialisté a sociální demokrati postavili se na stranu pronásledovaných, kdežto pan Žižka a jím inspirovaný tisk nadále škodí komunistické straně. A nejen to. Povinnosti KSČ je především, a to v zájmu vlastním, zbavit se lidí, jako je muž, který dovolil osvojit si jméno slavného husitského vojevůdce. A mladým, komunistickým, málo zkušeným novinářům, radím upřímně, aby vždy, když dostanou nějakou zprávu proti kapitalistům, reakcionářům a podobně, aby si nejprve vzali pod lupu pisatele. A pak, po ověření nebo objevení, že nalítli nějakému škůdci strany, takovému kamuflážníkovi nebo takovému mimikri, který svou minulost nebo egoistické cíle zakrývá, když ne železnou oponou, tedy rudým praporem nebo vlasteneckou trikolorou, s tím aby jednali tvrdě a neuprosně. A pak také bude dobře, páni komunističtí novináři, když

piší o lumpech, abyste nevztahovali vždy vše na své příslušníky. Charous nebo Dovara patřili do zcela jiných stran. Nechybělo mnoho a byli by nevinně pasováni na komunisty. Lump jako lump. Proti KSČ jako takové jsem nikdy nepsal. Ale jde o to, aby ona skupina, která není ničím jiným než NSDAP pod národní správou a kryje se slavnou minulostí té krásné a statečné strany, byla co nejdříve tam, kam patří. Považují se i mimo stranu stále za soudruha všech čestných soudruhů a socialistických idealistů.

Nu a nyní si ještě trochu počteme o diktátůrkovi v Žamberku z tamějšího místního soc. demokratického tisku:

Pokud jde o rychnovskou továrnu, je známý dopis, kde právní zástupce národní správy (Dr L.-ová), která je současně funkcionářkou družstva, které chce rychnovskou továrnu koupiti, píše, že dělnictvo a nár. správa v žádném případě nepustí do továrny dědice, i kdyby se prokázalo jejich bezvadné češství. Spisy k nahlédnutí u Dr F. v Praze II.

Časopis »Budujeme« píše:

Pozadím celé této aféry je rozhodnutí ONV ve věci žádosti dědiček továrny Žid a spol. o vrácení majetku podle dekretu presidenta republiky. ONV rozhodl, že tento podnik, který v kritické době nedosáhl znárodnovacím dekretem stanoveného počtu 500 zaměstnanců, neboť čítá asi 160 a jelikož proti dědicům nebylo ničeho, co by bylo lze použití za podklad ke konfiskaci, rozhodl, že podnik konfiskován nebude. Tímto činem respektoval ONV právní řád. Pro toto rozhodnutí ONV vyvolalo několik osob — stojících ve službách kolaboranta Žižky — stávku, štvavá schůze, pomluvy a špinění funkcionářů sociálně demokratických, národně socialistických a strany lidové, kteří se postavili v ONV na stanovisko právního řádu a humanity. Vedle toho, že nebylo k rozhodnutí ke konfiskaci právního podkladu, vycházeli zástupci těchto tří politických stran z předpokladu, že jde o politické vězně, prošlé peklem koncentračních táborů, v nichž téměř celá rodina zahynula, vyjma dvou dědiček, byla usmrčena v plynových komorách, mučením a na šibenici. Měli se při vrácení takovýchto podniků brát zřetel — podle vyhlášky ministra vnitra — i na státní příslušníky německé národnosti, kteří trpěli pod persekucí Němců, bylo pro ONV jasné, že se tak musí státi především pro státní příslušníky Čechy. Dělnictvo v této továrně při osobních rozhovorech neprojevovalo žádného zájmu, pod jakým vlastnictvím bude tato továrna. Dělnictvu šlo především o to, aby továrna zůstala v provozu, a aby právo na práci a slušnou odměnu za ni bylo i v této továrně udrženo. To je však pro každého dnes jasné. Revoluční zákony zajišťují dnes dělnictvu, a to pro vždycky — oboje, v podnicích znárodněných právě tak, jako v soukromých. Naopak celá řada dělníků této továrny se vyslovila pro právní řád a žádala, aby stanovisku práva, spravedlnosti bylo učiněno zadost. I dělnictvo vidělo, že za stávajícího režimu Němci povýšeného ředitele Bohumila Žižky není v továrně všechno v pořádku a že by bylo nutno zjednatí nápravu. Žižka však, který využil revolučního chaosu — pod zástěrkou znárodnovací tendence — špinil po celá dvě léta poctivé lidi, vládl suverenně v továrně a zavlékl do svých osobních zájmů několik lidí, jemu charakterově podobných a bojoval proti rozhodnutí ONV, aby tak zakryl své osobní zájmy. Obžaloba proti němu (z revolučních dnů) dostala se do konečného stadia řešení a události okolo tohoto kritického okamžiku vzbudily zájem celé veřejnosti.

K hanbě provždy — našli se lidé — kteří v počtu pěti zaměstnanců potvrdili Němci Friesovi udání, že Lehraus sváděl zaměstnanectvo podniku k sabotáži. Mezi nimi i nynější prokurista Tomáš, který byl rovněž Němci povýšen. Lehraus obdržel okamžitou výpověď a tovární domovník příkaz, nepouštět ho již do továrny. Němec Fries řekl později, že věděl, že Lehraus měl v továrně ilegální poslání. Tak se zachovali čeští zaměstnanci. Udačť Tomáš, který sloužil celou dobu za okupace Němcům, stál po převratu po boku kolaboranta Žižky v maskovaném boji o konfiskaci továrny. Žižka si nechal vyplatiti válečné škody. Lehraus byl zbaven existence. V této době stává se významným činitelem

v národním odboji, podporuje penězi bojové akce podzemního hnutí a 15. III. 1942 je zatčen. Před Volksgerichtem v Drážďanech zachraňuje jej před jistou smrtí vedoucí skupiny Josef Reisner ze Zamberka, který vidí, že sám smrti neujde, vzal Lehrausovy činy na sebe, šest dalších členů skupiny je odsouzeno k smrti. Lehraus prošel německými kriminály. Všude získává svým dobrým srdcem, charakterem a neohrožeností spolupůběžně a v kritických okamžicích zřídá se i toho mála, které mu poskytuje kriminál, ve prospěch nemocných vězňů. Po převratu vrací se do osvobozené vlasti s podlomeným zdravím, ale pln nadějí, že se vrátí do továrny, z níž byl Němci vyhozen a pro kterou tolik riskoval. Mezitím však jest již továrna v rukou Žižkových. Žižka po celou okupaci sloužil Němcům, dosáhl svého cíle a stal se ze vzorkáře z jejich vůle ředitelem továrny. V revoluci se přihlásil, když již všichni byli zařazeni v Revoluční gardě, do řad revolučního vojska, odkud byl št. strážmistrem Fialou vyřazen a odzbrojen na protest zaměstnanectva firmy Žid, jako kolaborant. Znaje však slabost některých svých spolupracovníků z doby okupace, vynutil si na nich po této porážce potvrzení pod slibem, že ze Zamberka odejde. Když však toto potvrzení získal, postavil se proti poctivým dělníkům, kteří si přáli, aby továrnu opustil a uchopil se vedení továrny svými známými metodami. Zbavil se opět všech nepohodlných zaměstnanců, kteří by mu mohli překážeti v pokračování v jeho činnosti za okupace a aby zakryl své osobní zájmy, udržeti si to, co u Němců získal, sliboval dělníkům, že jim vybojuje továrnu a že továrna bude jejich. Drzost Žižkova však nebyla ještě tímto dokončena, neboť přišel na to, že podle dekretu pana presidenta mají političtí vězni nárok na náhradu ušlé mzdy za dobu persekuce v době okupace. Lehrausovi však odepřel vyplatiti jakoukoliv náhradu, naopak náhradu za válečné škody vyplatil si Žižka v obnose Kčs 45 tisíc sám sobě.

Zatím co nastupuje rodina bývalého majitele továrny v koncentračních táborech a je odpravována v plynových komorách a na šibenici — zatím co politický vězeň Lehraus jako vedoucí podzemního hnutí a všichni političtí vězni prožívají strašlivá utrpení ve vězeních a koncentracích pod nacistickou bestialitou a celý český národ žije od rána do večera ve strachu, co bude zítra, vzorkář Žižka vnucuje se do přízně nových domácích pánů v továrně, kterou převzali Němci. Jeho jediným zaměstnáním je v této chvíli živelný odporu národa získávati v továrně prvenství — ředitelské místo. Zaluje na české zaměstnance a donucuje k intenzivní práci pro velkoněmeckou říši, zaměstnanci však sabotují a Žižka jim vyhrožuje gestapem. V oddělení pro výrobu německých vojenských stanů pohání českého vedoucího s pohružkou, nebudou-li stany včas hotovy, že jej předá gestapu. Vedoucí Jan Pospíšil, charakterní člověk a Sokol a především nadšený Čech, je si vědom příkazu zahraničního rozhlasu, obezřetně sabotuje dokončení stanů i přes vyhrůžky Žižkovy. Stává se však záhy obětí tohoto kolaboranta. Němec v továrně zaměstnaný připomíná některým zaměstnancům české národnosti, že není hezké, když Čech zaluje Němcům na Čechy. Tak se zbavuje Žižka všech nepohodlných Čechů v továrně, kteří vidí do jeho činů. Pod jeho intelektuálním vedením se pořádá v tovární restauraci večírek na přivítanou Němce Apelta, jako nového majitele továrny, zahajovaný slovy: »Děkujeme vám za to, že jste nás přišli osvoboditi.« Všem přítomným dělníkům, kteří byli donuceni tohoto večírku se zúčastniti, bylo stydno v této chvíli. A již druhý den sami prohlašovali, že bude po válce se Žižkou zúčtováno.

otázky a odpovědi

Diskuse o zemědělství

Vážený pane redaktore, dovoluji, prosím, aby se diskuse o zemědělství zúčastnil i měšťák vyrostlý v průmyslu, jenž však zná venkov a pracoval na jeho elektrisaci.

Náš venkov je dnes lovištěm volebních úspěchů, založených na rozdmýchání naší největší neřesti — závisti. Je to nebezpečná hra, neboť i nejprůmyslovější stát USA si již uvědomil, že jeho průmysl je dvou třetin závisl na surovinách zemědělských a z poloviny na odbytu průmyslových výrobků u rolníků. Tam již poznali, že při rolnictví nejde jen o blahobyť, ale i o základnu národa — o živnou půdu.

Měšťáci a tovární dělníci nevědí, že v našem suchém podnebí na pahorkatém území s tenkou vrstvou ornice lze udržet půdu při stálé plodnosti jen vytrvalou a velmi odbornou prací rolníků. Za dvě léta nepořádku však máme již zřejmý důkaz: 100.000 ha neobdělávané půdy, ostatek polí strašně zaplevelených, o lukách ani nemluvě. Nebezpečný jihoamerický plevel Galinsoga roste již v pražské dlažbě. Mimo to dnes naše rolnictví propadá zkaze, neboť nemá pomocných sil: všechno jde do měst a do továren za lepší mzdou a za kratší pracovní dobou, takže se rolnictví, vedené po staru, přestalo vyplácet.

Proto budeme mít miň obilí, miň masa, miň mléka a miň tuku v době, kdy hrozí světu hlad. Válka totiž nespustošila jen obilní komory v Evropě, ale i rýžoviště v Indonésii, Číně a Japonsku; naproti tomu si miliony vojáků zvykli na jídelní lístek, o kterém se jim před válkou nesnilo, a národové, odkázáni dříve na rýži, poznali mouku a chtějí pšenici. Proto stojí pšenice v Chicagu 400, kdežto u nás 374 Kčs. O pšenici bude tedy dlouho ve světě nouze; ještě horší to bude s tuky. To, že Anglie na rychlo v Kenyi, Rhodesii a Tanganice na výměře asi polovice Moravy zakládá plantáže podzemnice (burských oříšků), pomůže jen tak tak jí samotné.

Je již obecně známo, že obilí na trh přichází u nás převážně jen z větších statků, neboť malorolníci jednak nedosahují velkých výnosů, jednak raději obilí zkrmí, čili prodávají je v kožených pytlicích, ale ani tento výkrm dobytka není racionální. A v tak vážné době se u nás loví voliči slibováním, že se rozparcelují výměry nad 50 ha; při příštích volbách se bude slibovat rozparcelování nad 30 ha a snad se půjde i na 5 ha jako v Polsku s tajnou nadějí, že se to vše později zkolchozuje. A přece je dnes známo, že kolchozní hospodářství dává i na černozech jen 12, kdežto u nás na hnědozemí jsme dosahovali 18 q obilí průměrně na ha; na velkých statcích však i přes 30 a při pšeničné soutěži r. 1927 dokonce i 54 q pšenice po ha. Ostatně družstevní dvory zřízené po I. i po II. světové válce ztroskotaly; o tom se ovšem nepíše.

Jak v průmyslu, tak v rolnictví však jde o racionalisaci, t. j. o levnou a jakostní výrobu. Proto jak jsem bojoval před léty proti elektrárenským krcálkům, tak i dnes neváhám tvrdit, že se obilí, maso i mléko dá při dnešní technice a při dnešním stavu vědy vyrábět lépe a levněji ve statcích nad 50 ha, než na parcelách jež se od nich odkrojí, a dále, že se na velkých výměrách půda lépe udrží ve své síle než v drobných hospodářstvích, v nichž se podle šetření před touto válkou udržovali sedláci nad vodou jen tím, že i v tak úrodném kraji, jako v okrese nymburském a poděbrádkém, pracovaly selky 4750 hodin ročně mimo péči o děti.

U nás i jinde se ukázalo, že ze statky, vyjma plantáže speciální, které rychle půdu vysílí, úspěšně spravovati jen individuálně odbornými agronomy, neboť dnes genetika, biologie rostlin a zvířat, chemie, mechanisace, elektrisace a selkce nejsou populární pranostiky, ale perná vědecká práce, ořpná o stálé měření, vážení, zapisování, kontrolu, statistiku a výběr. Proto v Anglii, kde válka přivedla rolnictví k velké vážnosti, soudí, že nejvýhodnější výměra pro takové statky je asi 200 ha, neboť teprve na takové výměře lze plně využiti housenkovy traktor o 60 koních, žací mlátičku, sušírnu zrní, žací řezačku, kombinovaný vyoravač brambor, mechanisaci chlévů a postřik. Teprve při takové výměře může mít statek vlastní dílnu zámečnickou a kovářskou a možno se pustit do šlechtění různých rostlin, když jsou chráněny výměrou před opylením příbuznými sortami sousedů. Mimo to je dnes rolnictví na pokročilém Západu v bouřlivém vývoji: vodní kultury, urychlení sazenic hormonů, zrychlené dojení krav, intenzivní hnojení fosfáty a různými stimulačními prvky, upevňování půdy před splachováním, urychlené sušení sena a jiné podobné novinky se tam již praktikují. K jejich zavádění je třeba školených praktických agronomů.

Angličané se proto nebojí říci, že se sice 20 ha statky vyčalují v tisku, že však ti, co na nich hospodáří, z nich utíkají, a že by byla pro ně i pro národ lépe, kdyby pracovali jako stálí zaměstnanci na větších statcích; že by zejména jejich ženy měly pak více času pro sebe i své děti. Také Švédové řekli, že potřebují méně sedláků, ale větších. Ve Švýcarsku zemi malých hospodářství, za 34 let před touto válkou ubylo hospodářství do 5 ha o 25 procent, a v USA mechanisaci rychle stoupá výměra farem nad 50 ha slučováním.

U nás se však stále operuje statistickou pověrou, uváděnou i ve vynikajících učebnicích, že se živočišná produkce, t. j. masa a mléka, vyplácí v malém lépe než ve velkém.

Ano, vyplácela se, když malozemědělec a jeho žena dřeli od svítání do noci, v neděli a ve svátek. Je však nedůstojné kulturního národa, aby odsoudil pětinu svých členů k takové dřině, kdy tovární dělníci z téže dědiny mají nejen dobré mzdy a všechno pojištění, ale i mnoho volného času a pravidelné dovolené. Tento křiklavý rozdíl zemědělců dlouho nesnesou a jak budou moci, od pudy utečou. Je nepochopitelné, proč se nehledá a nezkouší takový způsob rolničení, aby dělník v něm měl týž plat, stejně dlouhý volný čas a tytéž výhody jako jeho kolega v průmyslu. Tvrdím, že je to možné na velkých statcích, jež mohou při dnešním stavu techniky a vědy v ustálených hospodářských poměrech za dnešních světových cen a při přiměřené pili dělnictva dát svému dělnictvu zaměstnání skoro bez sezónních výkyvů, a v nichž lze pracovat i na směny. Pokrokoví angličtí statkáři se o to již pokusili. Ostatně jsem to z části viděl již před touto válkou na velkostatku Meinlové v Neu Prerau těsně za jihomoravskými hranicemi. Statek vedl dánský agronom, všude měli postřik a sklízeli za rok i třikrát špenát a dvakrát hrášek. Dělníci tam měli slušné byty, lázně, prádelnu, klubovnu a konsum. Za takovými ideály, spojenými s hospodářským výsledkem, musíme jít a nesmíme pro okamžitý volební úspěch znemožnit jejich uskutečnění.

Agrární politika před touto válkou nebyla u nás bez chyb, ale výměru dnes odsuzovaných zbytkových statků neurčila špatně. O tom se každý laik přesvědčí, prohlédne-li si spisy a časopisy, jež tenkrát vydávala Čs. akademie zemědělská, a srovná-li je s plácáním, jímž dnes krmí národní fronta venkov v tak zv. odborných listech. Těch 5 procent statkářů, kteří měli přes 50 ha, uveřejnilo přes 90 procent článků, studií a návrhů z kruhů praktiků. Nebudu uvádět jména jednotlivých statkářů, kteří tak vynikli, ani čím přispěli k rolnickému pokroku, neboť každý se o tom snadno přesvědčí nahlédnutím do uvedených prací. Rozdělíme-li dnešní statky, přijdeme o zkušené agronomy velmi brzo, neboť se o ně již uchází cizina.

Jako technik tvrdím, že i v rolnictví se musíme spoléhat na pokrok vědy, a že naše rolnictví se musí vyplácet i při světové soutěži za celní ochrany ne větší, než ji má náš průmysl. A v rolnictví, tak jako v průmyslu, musí být naši snahou vystačiti s ochranou co nejnižší. Jen tím se dopravujeme blahobytu a spokojenosti. Mé názory se nebudou zdát časové, dívám se však na zítřek.

Rozhodně není zájem měšťáků, ani továrních dělníků, aby se na volební agitaci rozbily statky schopné vývoje.
Inž. Vladimír List

Řekněme si pravdu

Patřím k těm, kteří si z česko-slovenské diskuse na vašich stránkách vzali to hlavní poučení pro Čechy, že je velice potřeba, aby mezi námi ubývalo těch, kteří se na Slováky dívají s apriorním podezřením a zejména s pohrdáním; je toho ještě mezi námi dost, od události 1939 přibýlo zatrpklé pohňvanosti, a to všechno k ničemu dobrému nemůže vést. Jsem dávno přesvědčen, že na potížích mezi námi mají Češi svůj nemalý podíl viny a že bychom si to měli velmi otevřeně říkat. Přes to nemohu odolat, abych nenapsal několik poznámek a otázek k dopisu p. Rudy Králíka v 11. čísle. Mám za to, že bychom nečinili dobře, kdybychom se na něho vrhli za jeho upřímnost; ta je zásluhou. Ale právě proto, že jistě vyjadřuje jinak nepověděné mínění mnohých Slováků, zdá se mi potřebné povědět k tomu několik stejně upřímných a klidných slov.

Nechci při tom opakovat, co bylo tolikrát již řečeno, že totiž přece jen není možno vývoj události roku 1939 a hlavně v letech předcházejících líčit tak, jako by ludová strana a její odpovědní vůdci prostě bez jakéhokoli svého přičinění spadli do tragické situace roku 1938 a potom jen hledali nějakou zoufalou záchranu pro Slováky ze smrtelného nebezpečí; ne-lze přece popírat, že politika ludové strany vydatně pomáhala onu tragickou situaci připravovat. Tak docela bezvýznamné počínání této velké strany nebylo, už proto ne, že Hitler si vždycky dal záležet na tom, aby pro své útočné akce našel nejen vnitřní pomocníky, nýbrž zejména také nějakou pravděpodobně vypadající legitimaci pro světové mínění. Kdyby mu jí byli ludáčtí vůdci až příliš ochotně neposkytovali, byla by i Hitlerova akce mnohem méně snadná. To by neměli Slováci popírat, a chtějí-li už hájit Tisu, měli by se spokojit tvrzením, že si nebyl vědom dosahu svého počínání, protože »co Němci so Slováky a Slovanmi zamýšľali, na to sa prišlo až po

vojně«. I takováto nevědomost a netušivost je ovšem vinou, dokonce vinou velmi podstatnou, protože svědomitý a poučený politik měl rozumnět, kam všechno spěje; ale pravda, takoví netušivci byli na velmi významných místech v celém světě, dokonce i v Čechách; jenže se s nimi všude tím nebo oním způsobem účtuje.

Zvláštního povšimnutí podle mého mínění zasluhuje argument, že Slováci pochopitelně neměli a nemohli či nemuseli mít tolik ostražitosti vůči Němcům jako Češi, protože pro ně historickým nepřítelem nebyli Němci, nýbrž Maďaři. Dobrá, uznajme, že tomu tak historicky bylo a počítejme s tím. Jenže tato skutečnost má také druhou stránku, totiž: pro Čechy zase historickým nepřítelem nebyli Maďaři, nýbrž Němci; a je historickou skutečností, že se vztahy Čechů a Maďarů v staré monarchii zhoršovaly hlavně pro maďarský útlak Slováků a proto, že Češi tento útlak cítili jako svou věc. Bylo tomu tak i později; a pan Králík i lidé stejně s ním smýšlející by si měli předložit otázku: čím to, že Češi, a to ani politici jen poněkud odpovědní, ani veřejné mínění českého lidu, si nikdy nezahrávali s myšlenkou, že by si proti Němcům mohli krýt záda dohodou s Maďary na účet Slováků? Kdyby mělo být pravda, že »Češi všetko posudzujú iba s hľadiska vlastného dobra«, že »nechcú alebo nevedia sa povzniesť nad vlastný egoizmus« atd., pak by to bylo dosti nepochopitelné. Vždyť přece pro Čechy byli Maďaři vždy menším nebezpečím než Němci pro Slováky — a to pro tu prostou příčinu, že Maďaři jsou národ nesrovnatelně slabší než Němci a vždy měli ambice omezené na bývalou svatoštěpánskou korunu, nikoli světovládné jako Němci. Pro Čechy, kteří by byli Slováky egoisticky pustili ze zřetele, by bylo bývalo snazší a méně riskantní dohodnout se s Maďary než bylo pro Slováky dohodnout se s Němci. Proč se s touto možností v Čechách nikdy nepočítalo, i když Maďaři věru při různých příležitostech Čechům takové možnosti naznačovali? Nechci tvrdit, že příčina byla v nějaké vyšší mravní úrovni Čechů; nevím, jaké právo bychom měli na takovou samospravedlnost. Ale snad by si p. Králík a jeho přátelé měli vážně připustit otázku, zda přece jen českoslovenství nebylo v českém veřejném mínění zakotveno upřímněji a pevněji, než jak se patrně stalo mezi některými Slováky zvykem připouštět. A dále ovšem je pravděpodobné, že české politické mínění přece jen přes všechny své chyby nebylo docela prostě vědomí odpovědnosti za celý stát, že si uvědomovalo světovou spojitost všech problémů a neodvažovalo se hazardovat se společnou budoucností takovou chytrohlopou hrou, jakou by zajisté bylo nějaké spekulování s maďarským přátelstvím na slovenský účet. Dosti Slováků však podobnou chytrohlopou hru s Němci na český účet dělalo; dá se ti vysvětlit (na př. menší zkušeností a nedostatkem konkrétní odpovědnosti za společné věci celostátní), dá se to konečně snad i omluvit, ale nemělo by se to popírat.

Nejzajímavějším a v jistém smyslu pro českého čtenáře zábavně (kdyby nešlo o věci příliš vážné), jsou ty řádky dopisu p. Králíka, z nichž je patrné, že on a Slováci stejně s ním smýšlející píšou na účet Čechů všechno, co by se mohlo nazvat dnešním evropským a zejména středo- a východoevropským obecným politickým klimatem. Jakoby si neuvědomovali, že se s celou touto částí světa v posledních letech přihodilo cosi rozhodujícího, co věru není zrovna českým dílem. Je to patrné v některých podrobnostech: pokud se pamatují, přivezli Tisu v železnicích do Bratislavy ne Češi, nýbrž Slováci, i když zajisté Slováci jiného smýšlení než p. Králík (ale také jiného smýšlení, než velmi mnoho Čechů). A sestátnění církevních škol bylo provedeno slovenskými činiteli, nemýlím-li se ještě před tím, než vypuklo pražské povstání a než český národ byl osvobozen. V Čechách však sestátnění církevních škol nebylo provedeno podnes, což má, jak si čeští přívrženci tohoto opatření stěžují, nepříznivý zpětný vliv na Slovensku! Nechme však jednotlivosti. Slováci souhlasící s p. Králíkem by se však měli pozorně zamyslet nad tím, jaké politické klima vládne dnes na sever i na jih od Slovenska, v Polsku i Maďarsku (o jiných zemích jihovýchodní Evropy nemluvě), tedy tam, kde o neblahých vlivech z Čech nemůže být ani řeči. Shledají jistě, že je to klima nesrovnatelně nehostinnější pro lidi jejich smýšlení, než které vládne u nás. Neříkám, že je to zrovna zásluhou Čechů, ale je to důsledek demokratické tradice a také demokratické světové reputace našeho státu, která je nerozlučně spojena se jménem a se skutečností Československa. Toho by si měli vážít i ti, kteří nejsou nadšeni vším, co se u nás děje, měli by si uvědomit, že jakákoliv zásadní změna by s jejich hlediska mohla být jen změnou k horšímu, a měli by si dávat veliký pozor na to, aby nepodřezávali větev, na které sami sedí. Tu je, zdá se mi, nejvážnější pozadí

celé té diskuse mezi Čechy a Slováky — aby se z nezkoušenosti, ze špatného dohadu světové situace a z nedostatku vědomí odpovědnosti za společný celek neopakovaly v nové podobě dobrodružné počiny, které by pro své původce, pro nás pro všechny a nakonec snad i pro celý svět mohly mít důsledky ještě mnohem tragičtější, než byly následky slovenských událostí z roku 1939.

Dr. J. B. Souček

dopisy

Sociální demokracie a Sokol

Vážení redakce!

Budíž v této nikoliv nezávažné věci popřáno sluchu i druhé straně. Glossa, uveřejněná v této revui 26. června t. r. pod stejným názvem, byla uvedena příkladem, jenž necharakterizuje dobře tím jednotné tělovýchovy. Jednak hromadným vstupem komunistů do Sokola nebyl její problém vyřešen a navíc se nedá ani předpokládat, že by tento krok v zásadě znamenal zjednodušení československé tělovýchovy. Značka — jpb — totiž mylně hodnotí příčiny a politické výzvy komunistické strany ke vstupu svých příslušníků do naší největší tělovýchovné organizace.

Skutečnost, že nebyla obnovena Federace proletářské tělovýchovy (FPT), není dána ani tak ušlechtilou snahou po tělovýchovné jednotě, jako okolností, že FPT nikdy v minulosti neprojevila zvláštní životaschopnost; nebylo skutečně důvodu k domněnkám, že by se na tom něco změnilo. Naopak se zdá, že druhá alternativa — uchvácení moci ve stávající velké organizaci — byla mnohem, mnohem lákavější. Tak se jeví jednotící snaha pod světlem skutečnosti.

Úkolem této republiky není však po svém vykládat svědomí politických stran. Jejím úkolem je konstatovat skutečnost, viděnou očima prostého řadového člena čs. sociální demokracie, ani Sokola, ani jednotáře. A tato skutečnost říká, že sociální demokracie neudržuje dělnické tělovýchovné hnutí, protože toho není zapotřebí. Nepotřebuje toho strana, kterou vývoj postavil na místo, jež jí náleží, a nepotřebuje toho nakonec ani DTJ, protože ta je udržována starou, socialistickou a neposkrvrněnou tradicí. Ani rok před jedenáctým všesokolským sletem nevyzve strana své příslušníky ke vstupu do Sokola. Nevyzve je k tomu asi proto, že plně respektuje demokratickou svobodu jednotlivce a také proto, že k tomu nemá ani důvodu, ani oprávnění. Zejména po katastrofálním debaklu, který (a nikoliv vinou sociálních demokratů a nikoliv vinou DTJ) myšlenka jednotné tělovýchovy v tomto státě utrpěla, nemohou nezaujatí příslušníci strany a nejen to, nemohou také nezaujatí občané republiky bez rozdílu politické příslušnosti upírat DTJ nárok na vlastní existenci a nárok na to, aby toto hnutí nečinilo ústupků, které pro jednotní myšlenku jiní nechtějí učinit. Dělnické tělovýchovné hnutí nakonec přineslo jednotné tělovýchově tak velké morální i hmotné oběti, že nelze žádat, aby se obětovalo napopad.

Značka — jpb — v závěru své připomínky dovozuje, že opustila řady čs. sociální demokracie pro nátlak ke členství v DTJ. Ani kdyby nestal významný sociálně demokratický pracovník dr. J. Bláha a řada jiných na jednom z nejpřednějších míst COS, je tvrzení jako by příslušníci této strany v této věci byli soustavně znásilňováni, svou navitou až tragické. Pro tuto vlastnost nebude také asi akceptována výzva k rozpuštění spolku, který strana de facto nemá. Snad tím nic nezíská, ale ani v opačném případě by neměla co získat. A také neztratí. Čs. sociální demokracie, jak se zdá, nepovažuje za vhodné plést politiku tam, kam nepatří. Kdyby i ostatní partneři vycházeli z této stanoviska, dávno bychom už měli jednotnou tělovýchovu, nikoliv připravenou generálními sekretariáty politických stran, ale demokraticky citěnou a chtěnou.

V závěru: Nechtějte tímto řádkům není přičítán význam jiný, než mají vyjádřit. Není to ani obhajoba DTJ, ani útok na Sokol. Je to obhajoba práv, která současná nejednotná situace poskytuje kterékoliv složce, jež může splnit svůj úkol. Nebrojí také proti jednotě, která jednou bude uskutečněna, a to ve smyslu havlíkovského hesla »Já pán — ty pán!«

— kel —

Vážení redakce!

Máme už dva roky budovatelské práce za sebou. Mnoho jsme vykonali, mnoho se snažili vykonat i mnoho nevykonali vůbec. Mezi těmi plány, ležícími v žalující hromadě těch neuskutečněných povalek se ještě dnes plánuje na jednotnou tělovýchovnou organizaci. Pěkný, užitečný a docela jednoduchý plán, dal by se provést za krátký čas, kdyby se našel ten, který by jej provedl bez bázně a strachu, aby při tom někomu náhodou nešlápl trošku na kufřík.

Sokol sdružuje 90 procent všech členů organizovaných v tělovýchovných spolcích. Má zvuk nejlepší tělovýchovné organizace na světě, má nejlepší kádry vedoucí a vůbec všechny předpoklady pro to, aby se v něm soustředila veškerá tělovýchovná činnost v republice. Byl by důstojným představitelem sjednocené, jednotné československé tělovýchovné

organizace. Tuto jednotnou organizaci potřebujeme. Čím více budeme mít složek, v nichž bude bratrsky spolupracovat všechny nás lid, v nichž zapomena na všechna ta dělíčka, která se mezi něj často uměle kladou, tím zdravější, jednotnější bude náš národ. Je sta; tisíce kladů, které by přineslo sjednocení tělovýchovy do jednotné organizace „Sokol“. Drtivá část národa si je uvědomuje a proto žádá sjednocení. Žádá je už dlouho a nemůže pochopit, proč taková jednoduchá věc se už dávno neprovedla. Patrá se po příčinách, proč ještě dnes žijí DTJ a Orel, když by mohli jejich členové plně žít ve svém zivlu v jednotné organizaci, využívat dokonaleji všech zařízení a výhod. Ve svém pátrání by mohl být lehce zaveden na scestí, kdyby na př. uvěřil panu jpb (pročpak ten anonym?), který ve 13. čísle „Dnešku“ vinu na dosavadním uměle udržování DTJ přičítá sociální demokracii, straně, v níž on začal svůj politický život. Není mým úkolem polemizovat o tom, zda se vystupuje ze strany proto, že jej tam svádějí ke vstupu do DTJ. Opravdový straník by to neudělal. Rád bych panu jpb a jiným osvětlil s hlediska mých informací a zkušeností, jak to vlastně s DTJ vypadá. Předně — není to tělovýchovná organizace sociální demokracie, ale organizace naprosto samostatná. Přesto, že jsou jejími členy hlavně sociální demokracie, strana se s ní neslučuje, na její vedení vliv nemá a nevykonává. Proto jí nemůže rozpouštět, jak se naivně domnívá pan jpb. Kdyby to bylo v její moci, jistě by už dávno byly DTJ začleněny v Sokole, jako jednotné organizaci. Nutili-li někdo pana jpb ke vstupu do DTJ, nutil jej jako osoba soukromá a ne jako mluvčí strany, protože strana svým členům doporučuje vstup do Sokola a ne jinam. U DTJ není příčinou jejich trvání sociální demokracie, ale vůdčí funkcionáři jednot. Tam je kořen problému! Jsou dosud v DTJ, Orlu — nevím, zda za ním lidová strana stojí či ne — lidé, kteří nepochopili požadavek jednoty. Těm lidem je jejich organizace cílem a ne prostředkem k dosažení společného cíle. Tímto společným cílem má být pěstování tělovýchovy pro zdraví národa a nic jiného. Žádné cíle politické či podobné. Mají-li pak všechny tělovýchovné organizace společný smysl, účel a cíl, je jejich spojení v organizaci jen samozřejmá a rozumná. V jednotě je síla! Drtivá část národa si tuto jednotu přeje a chce, aby byla uskutečněna, aby už místo slov nastoupil skutek. Není možno pro bludný egoismus několika lidí, hájících se falešně jménem demokracie, stále oddalovat řešení sjednocení! Tak bychom se nedostali nikdy dál. Demokracie u nás není jen naprostá svoboda, dovolující i zabít demokracie, ne. Naše demokracie znamená zladit zájmy jednotlivců se zájmy celku a chce-li někdo, aby zájem celku se přizpůsobil jeho, s tím pak v demokracii nemluvíme. Takové lidi je nutno odsunout stranou a nebat jejich uraženého pokřiku.

Přejeje si jednotnou tělovýchovnou organizaci „Sokol“. Přeje si jí i sociální demokracie, která je daleka toho, užívat tělovýchovného spolku jako nástroje své politiky. Je to sociální demokrat, který volá kompetentní činitele k činu neprodlenému, nebojácnému a vznešenému. K činu, na něj čekáme dva roky — k vytvoření jednotné tělovýchovné organizace „SOKOL“.

Mirko Vašíček.

Zlatá česká máma

Pane šéfredaktore!

Prosím, abyste v „Dnešku“ poskytli místo mým řádkům. Nenalézám slov, abych Vám poděkovala. Uveřejnil jste zprávu o mé situaci koncem února t. r., když jsem dostala výpověď ze sklepního bytu. Všecko dobře padálo — právě v těchto dnech — a mám zajištěný byt na dobu deseti let. — Zmíněný článek měl takový ohlas, že jsem celé týdny i s dětmi žila v rozčarování. Nežádala jsem podporu hmotnou, a přec tolik dobrých lidí mi psalo dopisy a zahrnovalo mne dary. Jak jsem byla překvapena a dojata skutečností, že polovic těch hodných a obětavých lidí bylo ze Slovenska! Zastávaly se mne Jednoty legionářů, spolky, přicházely povzbuzující návštěvy, dary od neznámých, na př. chudý student mi zanechal na stole 300 Kčs, ani jméno neřekl, a odeslal! Několik právních zastupců mně nabídl bezplatné zastoupení. Nevěřila jsem vlastním očím — dověděli se o mně až v Americe! Krajané legionáři a zásluhou paní konsulové Benešové též podpůrná organizace filmových herců z Hollywoodu v USA! Děkuji všem s ujitěním, že opravdu nepotřebují ničeho. Jsem šťastna, chvála Bohu, že já i děti jsme zdravý jako buci. Za to vše Vám, pane šéfredaktore Peroutko, máma patnácti dětí tiskne ruku se srdcem plným vděčnosti!

Praha-Vršovice, 28. června 1947.

Berta Horáčková.

listárna redakce

Po dobu omezení přidělu papíru bude vycházet Dnešek týdně v rozsahu 12 stran. Cena 3 Kčs.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRÁVODAJ

Josef Palivec

SÍTA

Což v kukle zlatové
už tiché mechy raší?
Hleď! Ze tmy matové,
tak jemně hmatové,
se snové oko vznáší

a chví se opile
při zavanutí věčna,
když pátrá po pylu,
ach, marný motýle!
vonného neskutečna.

(Sem, vlávé oleje
zašlosti starozlaté,
sem, vůně oměje,
jež duši mýlíváte,
sem, co čas navěje,
mdlé símě naděje,
v klín věrný tolikráté!)

Ze stejnojmenné sbírky, která vyjde na podzim v druhém vydání.

LITERÁRNÍ DÍLO ZEMĚ- LEHO NÁRODNÍHO UMĚLCE STANISLAVA K. NEUMANNA

Neumannovo literární dílo, vědomě zapojované do pokrokového vyvoje světového a hluboce s ním obeznámené, stojí celé ve znamení odporu proti mysticko-náboženskému pojetí světa, proti poklidnému kon-

**Kobyłka není egyptskou ranou; egyptskou ranou jsou
teprve kobylky, protože jich je mnoha. Podobně je tomu
s hlupáky.**

KAREL ČAPEK

servatismu, měšťáckému humanitářství a studivé idyle sobeckého středoceští. Neumann se tu musel vzbouřit proti vlastní krvi. Synek z bohaté měšťanské rodiny, postavil se svou účastí v omladinářském hnutí už v osmnácti letech (narodil se 5. června 1875 v Praze) mimo rakouský zákon a čtrnáctiměsíční vězení v borské trestnici dovršilo jeho vývoj k anarchismu, který byl na přelomu století nutným stadiem boje za politické i sociální ozdravení společnosti. Prožívaje anarchistní vzpouru, začínal Neumann básník jako apoštol hrdého individualismu, stupňovaného až v satanismus (sbírky Jsem apoštol Nového žiti, Apoštrofy hrdé a vášně, Satanova sláva mezi námi). Avšak, doveden individualismem k opojnému požadavku svobody a kacení předsudků a zábran, zejména volného smyslového života, otevřel si v poznání obecného porobení základních životních oblastí brzy cestu k lidskému společenství, k davu, tihnoucímu za vítální obrodou, a zůstal mu už vě-

ren, rozšiřuje svůj i jeho obzor o stále nové výboje. První náznaky tohoto příklonu k roli mluvčího za utlačené davy ve jménu volného a radostného vyžití obsahuje už sbírka Seno zástupu zoufajících z roku 1903. Casem pak prudce stoupá Neumannův výmlavný technický pathos a jeho vášnivě objektivní člověka s celou moderní výzbrojí technické civilizace, jež se mu stává zárukou a zdrojem převratné revoluční dynamiky, vrcholí v Nových zpěvech, vydaných až roku 1918, ale psaných ještě před válkou. Ještě dále a šířeji dospěl Neumann v konfiskovaných tehdy Rudých zpěvech (1923), kterými se otevřeně postavil do fronty proletářské ruské revoluce. Proud dravé sociální poesie oživil ještě v knížkách Srdce a mračna (1935) a Staří dělníci (1936). To je jedna půle jeho lyrického pathosu, půle civilizace a rozumu. Avšak souběžně se v Neumannově tvorbě hlásila a vyzrávala i půle druhá, citově sensualistní, nežně vroucí a dojatá, která vy-

dávala plody slastného stívání s přírodou a výbojně radosti z obrození těla a smyslu. Klasickým výtvozem tohoto rodu stala se proslulá Kniha lesů, vod a strání (1914), která byla generaci dnešních padesátáků tím, čím o deset let později mladým lidem lyrika Wolkrova. Tři další sbírky citového soukromí a naturalistního zrcadlení světa shrnul soubor Lásk a (1933). V posledních sbírkách snažil se Neumann o synthesis svého dvojího kultu přírody a civilizace, citu a rozumu, a sice na pronikavě ideově basi svěbytného a ryze moderního materialismu a pozitivismu. Tak v »Sonátě horizontálního života« (1937), nehlouběji však až v posledních dvou sbírkách »Bezdný rok« (1945) a »Zamořená léta«, kde se čte na příklad překrásný »Dvojzpěv z ticha«, dvojzpěv skrývání a lokomotivy, »vzletu do oblak a vzletu na nivy«, »vzletu do výšky a vzletu do dálky«, »rozporů dvou divů«, jež zní »jako předvoj velké harmonie rozumu a citů, budoucnosti svít, nadějí, jež v noci běží smrti žije«.

Stručným přehledem veršovaných prací není ovšem nikterak ještě vyčerpáno celé

Jan Čep

STARÁ ZAHRADA

Dětské vzpomínky nasáklý jejím vonným stínem. Haluze švestek a jabloní visely nízko nad hustou trávou, která zářivala z jara pampeliškami a později fialověla čapími nůsky a stříbřila se svini veškou.

Vzadu u zidky do polí stýkaly se dva ořechy ohromnými kopulovitými korunami, uzavírajíce ji před světem jako šumící nebetyčná hradba. Pod jejich nejvyššími haluzemi vládla divočina: maliny a lopuch, fimbaba a černobýl. Byl to kout nebezpečný a lákavý, plný šera a podezřelých šustotů. Stávalo se někdy v pravé poledne, že odtamtud vylitly poplašené slípky, kdákající a mávající křídly, a nezastavily se až na dvoře u chlívů, v pásmu teple dýšící pohody. Děvečka Francka tvrdila, že tam jednou zahlédla hada, jak zalézal do kamení u sousedovy zdi.

Děti byly ochotny věřit, že je to sídlo nejenom hadů, ale všech možných tajemných a nečistých sil. Ne nadarmo tam byl ten zvláštní pahrbek s otvorem do černého podzemí.

»Starý sklep«, odbýval je otec, jako by taková věc nestála ani za řeč. Sypali tam kamení a sklo, a když jsme si někdy lehli před tou dírou na břicho a snažili se proniknout zraky i rukama záhadné hlubiny — a to ještě u nás musí být! Tomáš kovářův, to byl takový hrdina —, nahmatali jsme ledu, uražené hrdlo od láhve a půl kachlíku z kamen. Naše Mařenka se sice zapřísahala, že se tam ve tmě cosi zasvitilo, jako dvě ohnivé oči, ale my mužští jsme se jí smáli a skákali jsme po pahrbku volajíc: »Vylez na ni, sežer ji!« Ale na nezapodnější dně srdce jsme si přece jenom nebyli jisti. A když Tomáš kovářův k večeru odešel, nebyli bychom se přiblížili k starému sklepu ani za nic. V malinách to podivně šustělo a příšerný pahrbek jako by se nazvedal oddychováním obloudy.

Později, když se stal z chlapce výrostek a jeho srdce a smysly se živně otevřely vankům, vůním a melodii, sedával odpoledne se svými knížkami a sešity u stolku, improvizovaného z hrubého prkna a čtyř kůlů zaražených do země; s jedné strany se nad ním na-

chyloval veliký keř šefíku a s druhé strany klokoč. Studentovi utkvěla navždycky v nozdřích nahofklá vůně mladých pupenů, tak nežných a křehkých, a v očích světlé pozdního odpoledne, vylévající se jakoby zevnitř věci a prozařující jemnou zeleň listů a trávy.

U plotu zeleninové a květinové zahrádky, vysunuté co možná na výsluní, plemenila se od nepaměti houšť stolistých růží. Nikdo si jich tuze nevšímal, nikdo je nepěstil; rostly tam jako z ruky boží, rozvíjejíc rok co rok kolem svato-dušních svátků svá tuhá, těsně upěchovaná poupata v oay známé bleděčervené kalichy, jejichž vůni, ničemu na světě nepodobnou, do sebe táhnete tak nenasytně a dlouze, až zapomínáte dýchat; vůni, kterou se už odčítáte na okraji slasti nepředstavitelných. »Zavírate oči, sni ubohý člověk o sladkém šroubu k mozku stouvajícím, a o vodním víru v hlubinách,« řekl navždycky básník »Mých přátel«. — Kvetly dlouho, trpělivě, pokorně a štědře skoro přes celé léto, jedny už trávise sametové lupínky po trávě, druhé se teprve panen-sky rozvíjející a třetí ještě

uvězněné v tvrdých zelených kuličkách.

V době, kdy jsou všichni chlapi básníky, pokoušel se student — zapomenuv se nad kapitolou z fyziky nebo nad eklogou Vergiliovou — vměstnat do slov tu kvečoucí trnitou houšť, tu sladkou tesknou ruzového dechu, pronikajícího až do dna srdce, až dovnitř kostí. Byl by chtěl, aby v tom nějak byla celá zahrada s tím měkkým světelným stínem pod větvením v trávě, s šumotem stromů, trytkem pěnkavy, nadšeným zajíčkáním sedmihláska, s vysokým blankytem nad korunami stromů a klukatinou lidských cest, a zejména to podivné, nevysvětlitelné, co se vznáší nad věcmi a vystupuje z věcí, světlo nebo dech, smutek a touha, oosi na věky nezachytitelného a sladce teskného.

Ona báseň nebo próza zůstávala nedopsána, ačkoli rúže v staré zahradě měly čas několikrát rozpučet a opadat. V žlutnoucí trávě se několikrát zamodraly opíněné švestky a ořečované listy se potácely za měsíčních nocí od věve k větvi. V hoiých korunách svířily vichřice, zahradu zalehl několikrát mráz. Stolek mezi

Neumannovo slovesné dílo, obsahující i prosu románovou (Zlatý oblak), causerie a paměti válečné i cestopisné (Elbasan, Váleční civilistovi, Bragožda, Enciány Popa Ivana), obšírné populární monografie (Francouzská revoluce, Dějiny ženy) a j. v. A nesmí být zapomenuo ani jeho dílo žurnalistické, kritické a polemické, jeho redigování časopisů Nový kult, Kmen, Proletkult, Levá fronta, jeho průbojná poválečná kniha essayí »Ať žije život!« atd.

Loučice se se Stanislavem K. Neumannem, neloučíme se s historií, nýbrž s životem plným ještě bohatého a semenitého tepu. Naše loučení s ním je o to bolestnější, ale zároveň vítěznější, neboť zděstane z jeho robustní bytosti zde mezi námi zajisté více, než mohlo odejít.

Jaroslav Janů
ve Svobodných novinách.

Literární dílo Stanislava K. Neumanna vycházelo od roku 1915 (Bohyně — svátice — ženy) až do r. 1946 (Zamorená léta) v nakladatelství Fr. Borový.

»Matica Hrvatska« v Záhřebě, vydává každoročně řadu literárních děl jak původních, tak i přeložených. Loňského roku vydala přes 20 knih, letos má v programu asi 60 knih. Budou mezi nimi: »Horvotava dcera« od Ivana Dončeviče, román Viktora Cara Emína »Lutalica«, kniha studií Marijana Matkoviće, novely Ranka Marinkoviće a cestopisy Josipa Badaliće. Mezi překlady bude vydán Tolstoj (povídky), Smirnovovi »Synové«, Čapkův »Obyčejný život«, dále Shakespeare, Stendhal, Dickens a j. K. I.

Puškin o historii Petra I. Poslední velikou prací Puškinovou byla historie Petra I. Car Mikuláš I. však zakázal tuto knihu vytisknout. Rukopis se potom ztratil a teprve v roce 1917 byl náhodou objeven. Vytisknuto bylo až v roce 1938 v sovětském akademickém vydání sebraných spisů Puškinových. Více nežli 100 let zůstaly stovky stránek této práce zcela neznány. Avšak ani po otištění nebyla tato Puškinova práce dostatečně oceněna. Byla posuzována jen jako výtisky a kritické komentáře k mnoho-svazkovému dílu I. Golikova o Petru I. Avšak nyní, při kritickém rozboru této práce, byly objeveny vedle stránek komentářů i strany velkolepě historisující prósy, která může beze změny být zařazena do básnickova díla. Rozboru a hodnocení Puškinovy práce o Petru I. se věnuje tajemník Puškinské komise Svazu sovětských spisovatelů I. L. Feiberg.

Verše Nikolaje Tichonova o slovanských zemích. Nikolaj Tichonov četl v Klubu spisovatelů své nové verše o Jugoslavii, které byly před nedávnem uveřejněny. Tichonov procestoval po válce všechny slovanské země. Jeho zájezdy nezůstaly ovšem bez vlivu na jeho básnickou tvorbu. V nejbližší době uveřejní své verše o Bulharsku, Československu a Polsku.

Literární večery. V Moskvě jsou neobyčejně populární a velmi navštěvované večery, na nichž recitátoři »čtělci« předčítají úryvky z literárních děl poslední doby. V zimní sezóně tématem těchto večerů byly skutečně novinky, které v sovětské literatuře dnes již s dobyly míst nej přednějších. Čtělci

šerfíkem a klokočem zvětral a rozvíklal se, jedna noha se vyvrátila. Student odešel se svými knížkami a sešity do světa a vracivá se jenom občas, na skok, a procházel zahradou roztržitě, myslé na jiné věci a na jiné lidi. Jednou se mu zdálo, že je kolem něho nějak světleji, než bývalo, a uvědomil si veliké prázdno, které zůstalo na obloze po obou ořeších, jímž odzpívávala jedna krutá zima; a potom se na jaře nezazelenala stará hruška, která bývala obalena květem jako mléko, a namrzlé švestky padaly pod sekerou.

Churavý otec, hledající v létě stín, se stěhoval se svou příkrývkou z místa na místo, a jeho nástupce sázel nenápadně mladé stromky v sousedství těch, které se zdály smrtelně zasaženy. Leč zima a smrt dýchaly opět a opět; mrzly i mladé stromky a po starém hospodáři sáhla smrt i na mladého. Teď on se ploužíval zahradou, hledaje stín a teskně pohlížaje na řady švestek a jablek, které nedávno sázel a štěpoval. Jednoho zimního dne mu zapovídali hoši a dívky »Miserere« a hodili za ním do hrobu své šerpy z bílého tylu.

Stará zahrada se podobala lodnímu vraku, kterého se drží zbylí trosečníci a po kterém těkají mátohy utonulých. Vysoká nová zeď sousedových chlévů na ni klade stín polovicí dne. Stromy prořídly ještě víc, všelijaké houšty se rozbuželo. Nejhouževnatější je černý bez; můžete jej vysekat ze země, rozdupat, navalit na něj hromadu kamení — vyrazí opět, bůhví kudy, vznese se do výše, rozkošati se a ke konci jara se stupňovitě okrášlí širokými žlutobílými okolíky. Také kopřivám se hojně daří pod zídkami a u prázdného dolu na řízky, a divoká máta bují na vlhkém místě u plotu jako prales. Trošky alejí, které zakládal nebožtík mladý hospodář, se rýsují přerývané jako smazaný náčrt. Vzadu, kde se kupivaly na obloze dva staré ořešy, se třepetá listí citlivé osiky; letící pták tam nejspíš kdysi upustil semínko a stromek se ujal a rostl, zatím co naše pozornost byla obrácena k slabnoucímu tepu umírajících.

Děd, syn a vnuk; chodili tu jeden po druhém, ba jsouto dobu všichni tři zároveň; sázeli, ořezávali, česali. Divali se do

minulosti: »Tady ta jablona byla už tak velická, když jsem byl chlapec jako ty,« říkával děd vnukovi, — »Kdo bude jednou sedět ve stínu této hrušky?« ptal se otec, kopaje jamku pro mladý stromek. — »Budu ještě živ, až si vystaví sedmihlásek hnízdo v koruně této švestky?« myslil si nejmladší, když štěpoval pláňku.

Ať se zatoulal poutník sebe dál, věděl, že má doma tuto zahradu; že se jednou vrátí a ušedne do jejího stínu, aby pobesedoval s hlasy živých a s šeleštěním mrtvých.

Ale jak dlouho trvají věci časné? Jednoho dne se vrak zachvěje; jako když v plném záru šlehne člověkem mráz; jako když se náhle přivalí vlna, která má spláchnout trosečníky jako smetí.

Ruka umdlévá na toporu ryče; tenhle mladý stromek by se měl přesadit tamhle; ta stará jablona, sežraná rakovinou, se musí vytnout; ten kus plotu, který se kácí, třeba opravit.

Záhonek fial a hledíků překryl otvor zasypaného sklepa, z jehož tmy hledivaly na děti oči obludy. Pokojný vánek ohý-

bá trávu, ač osika ve výšce se úzkostně třepetá v rytmu vyděšeného srdce.

Však hle — na stolíčkách vyrazily znenadání nové výhonky; už dávno na nich přibývalo černých prutů, na kterých se jenom sem tam vyskytlo holé poupě, nemající síly se rozevřít; zdálo se, že ráže vyhynou. A hle, trnitá houšť se najednou opět obalila listím; a co poupat na ní vytrysklo z omládlé mízy! Napočítal jsem jich přes dvě stě, a ještě jsem nebyl hotov; a to jsem vynechával ty malé zelené kuličky, ještě zapečetěné v obalu lupenů.

A jak se hroužím do víru sladké vůně, která stoupá k mozku a táhne do hlubin — opět ta nevýslovná tesknota, která se marně pokoušela vtělit do tápavých slov výrostkových, opět to vysoké modré nebo nad šuměním stromů a klikatínou lidských cest; ale báseň zůstává nedopsána jako tehdy.

Z knihy »Polní tráva«.

II. FILMOVÝ FESTIVAL V ČSR

s mezinárodní účastí
2.-17. srpen 1947

V MARIÁNSKÝCH LÁZNÍCH

Premiéry filmů

československých, amerických, anglických, francouzských, sovětských atd.

Kulturní a společenské události,

přednášky, brains-trusty, koncerty, plesy, seznamovací večery, sportovní podniky atd.

Výhody účastníkům festivalu

33% slevy na drahách ČSD, značné slevy při ubytování, stravování podle lázeňských předpisů, přednostní právo a sleva při koupi vstupenek a pod.

Informace a přihlášky:

Praha II, Příkopy 27 (Trávema).
Tel. 301-81.

S. Fadějeva a N. Peršin vystupují s velkým úspěchem s programem Fadějevovy »Mladé gardy«. S tímž programem sklízí úspěch recitátor S. Komčarjan, A. Pirjatinská nastudo-

vala pro své večery román V. Panové »Spolucestující«. Kritikou velmi příznivě přijatá »Pověst o skutečném člověku« od A. Polevoje nastudoval A. Glumov.